Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Тошкент оқшоми

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган. ◉ № 202 (6. 691) ◉ 1988 йил 3 сентябрь, шанба ◉ Баҳоси 3 тийин

Тонгги газеталарда

⊙ Тула областида меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг хўжалик ҳисоби кўринишларини жорий этиш бўйича катта ишлар олиб борилмоқда. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари, КПСС Марказий Комитети секретарлари Е. К. Лигачев ва В. П. Никонов 31 август куни марказий газеталар, журналлар ҳамда телевидение ва радио эшиттиришлари давлат комитетининг бир группа раҳбарлари билан ана шу областда бўлдилар. «Аграр сиёсатнинг туб бўғини» сарлавҳали мақолада Тула областида бўлиб ўтган учрашувлар, суҳбатлар ҳақида ҳисобот берилган.

⊙ Ракета ҳужумидан мудофаа бўйича Шартноманинг амал қилинишини кўриб чиқиш якунларига доир СССР делегациясининг баёноти эълон қилинган.

⊙ СССР Статистика давлат комитети тўла хўжалик ҳисобига ва ўзини ўзи молиявий таъминлашга ўтган бирлашмалар, корхоналарда меҳнат унумдорлигининг ва маҳсулот (ишлар, хизматлар) ҳажмининг ўсиш суръатларига доир ахборотни тайёрлади. Унда янгича шароитда ишлаётган корхоналар қолган корхоналарга нисбатан юқорироқ натижаларга эришганликлари қайд этилади. «Известия» газетасида эълон қилинган «Кучларни тўплаш» сарлавҳали мақолада ана шу статистика маълумотлари шарҳланади.

Сўнгги соатда

ТАСС ХАБАРЛАРИ ВА МАРКАЗИЙ МАТБУОТ САҲИФАЛАРИДАН

⊙ **БЕРЛИН.** ГДР меҳнаткашлари Жаҳон Тинчлик кунини кенг нишонламоқдалар. Вилгельм Пик номли Мансфелд комбинати кончилари «Тинчлик учун курашдаги ўрним — менинг иш жойимдир» деган шиор билан намойиш ўтказдилар. Бир неча ҳафта мобайнида бу ерда Тинчлик меҳнат вахталари ўтказилиб, уларда 903 та ишлаб чиқариш коллективи иштирок этди. Бу иш натижалари кўзга яққол кўриниб турибди: август ойида комбинат планга қўшимча тарзда 1,5 миллион маркалик маҳсулот, 1,2 миллион маркали халқ истеъмоли товарлари ишлаб чиқарди. Бундай муваффақиятлар халқ давлатининг мустаҳкамланишига, социализм обрўсининг ўсишига ёрдам беради, деб таъкидлашди митингда сўзга чиққан кишилар.

⊙ БУЭНОС-АЙРЕС. Сантьягодан олинаётган хабарларга қараганда Чили маъмурлари ҳозир мамлакатдан четда яшаётган барча чилиликлар учун ватанга қайтишни тақиқлаш тўғрисидаги чекловлар бекор қилинишини эълон қилдилар. Бу қарор Чилида қамоқ жазосига ҳукм қилинган, кейинчалик эса қамоқ жазоси мамлакатдан сургун қилиш билан алмаштирилган кишиларга таалуқли эмас.

Айни вақтда мазкур декрет кўп йиллар давом этган қувғиндан кейин ватанига қайтишга қарор қилган Чили ватанпарварларининг сиёсий ҳуқуқларини чеклаб қўйди. Жумладан, улар 5 октябрь куни бўладиган мамлакатнинг бўлажак президенти тўғрисидаги плебисцитда иштирок эта олмайдилар, чунки сайловчиларни рўйхатга олиш тугаган.

⊙ **ПРАГА.** Жаҳон касаба союзлари федерацияси ўз сафларига 300 минг кишини бирлаштирган Чили меҳнаткашларининг Ягона касаба союз маркази тузилишини қутлади. Жаҳон касаба союзлари федерациясининг Прагада тарқатилган баёнотида, янги касаба союз маркази бутун Чили халқининг социал-иқтисодий манфаатларини, эркинлик ва демократияни ҳимоя қиладиган қудратли ташкилот бўлади, деб ишонч изҳор этилган.

⊙ БРАТИСЛАВА. Банска-Бистрица шаҳридаги Словакия халқ қўзғолони музейида очилган кўргазма Чехословакия Республикаси ташкил топганлигининг 70 йиллигига бағишланган. Братиславадаги В. И. Ленин музейи ходимлари томонидан тайёрланган экспозиция чехлар билан словакларнинг ягона давлати бунёд этилишига бағишланган. Маълумки, бу давлат 1918 йилда Австрия-Венгрия монархиясининг қулаши натижасида вужудга келган эди. Икки қардош халқ ҳаётидаги ана шу тарихий воқеа Чехословакияда кенг кўламда нишонланади.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросида

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси 1 сентябрь куни бўлиб ўтган мажлисида РСФСР Ноқоратупроқ зонасининг қишлоқ районларини газлаштириш юзасидан ҳукумат ишлаб чиққан давлат программасини муҳокама қилди. Программада региондаги қишлоқ аҳолисининг, коммунал-маиший муассасаларнинг, колхоз ва совхозларнинг, шунингдек қайта ишлаш корхоналари ва чорвачилик фермаларининг табиий газга бўлган эҳтиёжларини 1995 йилгача асосан қондириш кўзда тутилади. Шу йиллар мобайнида газлаштириш ҳажмлари бир неча ҳисса ортади.

Бу вазифани ҳал этиш учун анчагина молиявий ва моддий ресурсларни жалб этиш, шу мақсад учун Ямал-Ноқоратупроқ магистрал газ қувурини, кенг тармоқли газ тақсимлаш шохобчасини, газ тўлдиргич станцияларни, рўзғор газ аппаратлари ремонтига хизмат қиладиган базани қуриш режалаштирилмоқда. Газ шохобчаларини лойиҳалаш, қуриш ва ишлатиш билан шуғулланувчи ташкилот ҳамда кооперативларни тузиш, газ таъминоти объектлари қурилишига комсомолни, барча иттифоқдош республикалардан студентлар отрядларини жалб қилиш зарур деб топилди.

Белгиланган тадбирларнинг амалга оширилиши катта сиёсий ва социал иқтисодий аҳамиятга эга эканлиги муҳокама чоғида таъкидлаб ўтилди. Бу эса Ноқоратупроқ зонасидаги қишлоқларнинг қиёфасини ўзгартириш вазифасини муваффақиятли ҳал этиш, аҳолининг турмуш даражасини ошириш, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни анча кўпайтириш имконини беради.

Сиёсий бюро СССР Министрлар Советининг Орол денгизи атрофидаги экология вазиятини тубдан яхшилаш юзасидан мамлакатнинг етакчи олимлари ва мутахассисларидан иборат комиссия тавсиялари асосида ишлаб чиқилган тадбирларни муҳокама қилди. Орол атрофи районларида издан чиққан экология мувозанатини қайта тиклаш, Орол денгизини сақлаб қолиш юзасидан қатъий ҳаракатларни амалга ошириш зарурлиги таъкидланди. Бунда сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш, деҳқончиликнинг сувни тежайдиган илғор системаларини практикага жорий қилишнинг биринчи даражали аҳамиятига алоҳида эътибор қаратилди.

1988—2000 йилларда суғориш ва коллектор-зовур системаларини реконструкция қилиш юзасидан кенг миқёсли ишларни бажариш кўзда тутилди. Суғориладиган ерларнинг катта-катта массивларини ўзлаштириш тўхтатиб турилади. Амударё, Сирдарё дельталарига ва Орол денгизига дарё сувларининг мунтазам оқиб келишини таъминлаш учун суғориш мақсадларига ва хўжалик эҳтиёжларига сувдан фойдаланиш лимитларини белгилаб қўйиш мақсадга мувофиқ, деб топилди.

Орол денгизи атрофидаги санитария ва эпидемиология вазиятини соғломлаштириш жуда катта сиёсий ва социал аҳамиятга молик вазифа эканлиги қайд этилди. Жуда қисқа муддатларда аҳолига медицина хизмати сифатини ошириш, соғлиқни сақлаш муассасалари,сув таъминоти объектлари қуриш, посёлкалар, район марказлари, шаҳарларнинг санитария ҳолатини яхшилашга эришиш зарур.

Мажлисда М. С. Горбачевнинг 1988 йил июлида Польша Халқ Республикасига қилган расмий дўстлик визити чоғида ўртага ташланган таклифларни амалга оширишга оид тадбирлар плани маъқулланди. Планда поляклар диёридаги кўпдан-кўп учрашув ва суҳбатлар вақтида айтилган истак ва мулоҳазалар ҳам эътиборга олинган. Иқтисодий ва маънавий соҳалардаги ҳамкорликни оширишга, фан ва маданият соҳасидаги, ёшлар ташкилотлари йўли билан бўладиган алоқаларни кенгайтиришга, иккала мамлакат гражданларининг ўзаро сафарларини активлаштиришга оид тадбирлар конкретлаштирилди.

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси Коммунистик партия ички ва ташқи сиёсатининг бошқа баъзи масалаларини ҳам муҳокама қилди.

ЗАМОНДОШИМИЗ

Эртага—Нефть ва газ саноати ходимлари куни

Аёл қўллари

Ҳали-ҳали эсида. Корхонага ишга киришга аҳд қилди. Аммо қайси бирига бориш керак? Ана шу ҳақда узоқ бош қотирди. Баъзилари бир неча минглаб одамлар ишлайдиган катта заводларга кир, дейишса, баъзи дугоналари энг яхшиси фабрикага борақол, дейишарди. (Бундай иккиланиш, катта ҳаётга қадам қўяётган ҳар бир ёшда учрайди). Мария «Средазгазавтоматика» заводига, ўша кезларда (1965 йилда) ихчамгина корхонада ўз меҳнат фаолиятини бошлади.

Бу корхона самолёт, трактор, «зангори кема» ишлаб чиқарадиган улкан корхоналардан фарқли суратда эл назарига дарров тушмайдиган, «оддий» маҳсулотлар ишлаб чиқарар экан. Мария бу ерда тайёрланаётган маҳсулотлар билан қизиқди: маълум бўлдики, у мамлакатимизда минглаб километр чўзилган газ қувурлари учун приборлар, қозонлар ва бошқалар қаторида яна энг ёқиб қолгани миллионлаб хонадонларда ҳар кун, ҳар соат ёқиладиган газ горелкалари ишлаб чиқарилар экан.

Мана, шундан буён орадан роппа-роса йигирма уч йил ўтди. Мария Ивановна ўша газ горелкалари тайёрлаш участкасида бу ишга муҳим ҳисса қўшиб келмоқда.

Агар ҳозир Мария Ивановнадан «Бутун ёшлик даврингиз шу корхонада ўтганидан хурсандмисиз?» деб сўрасангиз, у ҳеч иккиланмай: «Ҳа, мамнунман!» дея жавоб беради. Шу корхонада муносиб обрў-эътибор, бахт топди. Ҳозир уни корхонанинг барча участкаларида меҳнат қилаётган каттаю кичик яхши танийди, ҳурмат қилади. У ҳаммага ўз қадрдонидек бўлиб қолган.

Бугина эмас, Мария Паршикова ўтган йиллар ичида икки фарзандни тарбиялаб, вояга етказди. Ўғли Владимир ҳозир қурувчи. Қизи Людмила эса бухгалтерлик касбини эгаллади.

Мария Ивановна ҳақида сўз юритганда аёл қўлларига яна бир бор таҳсинлар айтгинг келади. У бугунги кунда моҳир пазанда, меҳрибон онагина эмас, ажойиб токарь ҳамдир. Эҳтимол, аёл кишига токарлик касби унчалик мос эмас, деб ўйларсиз. Йўқ, янглишасиз. У бундан жуда-жуда бахтиёр...

Ҳ. АКРОМОВ.

⊙ СУРАТДА: Мария Ивановна Паршикова.

Т. Каримов фотоси.

Партия турмуши: ҳисобот ва сайловлар

XIX НЕГА ҚОНИҚАРСИЗ ДЕБ ТОПИЛДИ?

Ҳисобот-сайлов йиғилишларининг бориши қайд этиладиган журнал саҳифаларига кўз ташлаймиз. Йиғилишларни умумлаштирувчи ишчи группаси аъзоси, район партия комитети ташкилий бўлимининг инструктори Тамара Покутнева партия группалари ва цех партия ташкилотларида ўтаётган ҳисобот-сайловларнинг барчасини шу саҳифаларга бирма-бир ёзиб бораяпти. Журнални варақлаб кўпгина маълумотлардан бохабар бўлиш мумкин.

Ленин районн корхоналарида фаолият кўрсатаётган 330 та партия группасидан ҳозиргача 125 тасида ҳисобот-сайлов йиғилишлари бўлиб ўтди. Уларда группа ҳисобидаги коммунистларнинг 991 нафари иштирок этди. Бу барча коммунистларнинг 93 проценти, деган гапдир. Партия группаси ташкилотчиларининг ҳисобот докладларини муҳокама қилишда коммунистларнинг қарийб 600 нафари қатнашди. Улар ташкилий-тарбиявий, оммавий-сиёсий ишларни такомиллаштиришга қаратилган 200 дан ортиқ таклиф ва мулоҳазаларни билдирдилар.

— Мен В. И. Ленин номли Тошкент электротехника заводи 4-цехи участкаларидан бирида бўлиб ўтган ҳисобот-сайлов йиғилишида иштирок этдим, — дейди район партия комитети ташкилий бўлими инструктори Раиса Мансурова. — Группа ташкилотчиси Анна Борокинанинг ҳисобот доклади жуда ҳам мазмунли бўлди. У докладни тайёрлашга янгича ёндошган эди. Илгаригидек дастлаб ютуқлар, сўнг камчиликлар, пировардида вазифалар устида тўхталмай ҳар бир коммунистнинг ўтган даврда бажарган ишларига конкрет баҳо берди. Пассивларни юз-хотир қилмай қаттиқ танқид қилди.

Йиғилишда партия группаси ҳисобидаги саккиз коммунистнинг барчаси иштирок этиб, ҳисобот докладини муҳокама қилишда қатнашди. Улар бажарилган ишларни таъкидлаш билан бирга асосий эътиборни Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси, КПСС Марказий Комитетининг июль Пленуми қарорлари асосида бундан буён бажарилиши лозим бўлган вазифаларга қаратдилар. Ишлаб чиқаришга партиявий таъсир сезилмаётганлиги, партия сафларини ўстиришга эътиборсизлик билан қаралаётганлиги учун группа ташкилотчисини танқид қилишди. Ҳисобот даврида группа биророр кишини ҳам партия сафларига тавсия этмади. Йиғилишларда қилинган танқиддан сўнггина бир кишининг номзоди икки йиллик синов системасига қўйилди.

Группа йиғилишларида танқидий мулоҳазалар кўп бўлади-ю, аммо айтилган камчиликларни бартараф этишга ҳеч ким бош қўшмайди. Бундай қуруқ танқид эндиликда кимга керак? Ҳисобот-сайлов йиғилишида ҳам танқидий мулоҳазалар кўп бўлди. Ҳатто қарорга танқидий фикрларни умумлаштириб, цех партия ташкилотига тақдим этилсин, деган модда ҳам ёзиб қўйилди. Қуйидан бўлаётган танқидларга юқори партия ташкилотлари алоҳида эътибор билан қарашлари зарур.

2-цехдаги механика хизмати участкаси партия группасининг ҳисобот-сайлов йиғилишида эса коммунистларнинг активлиги сезилмади. Ҳисобот даврида партия ташкилотчиси Т. Баранова ёлчитиб ишламади, йиғилишлар ўтказмади, муаммоларни ҳал этиш йўлларини изламади. Бўлмаса йиғилиш кун тартибига қўйса арзийдиган масалалар йўқ эмасди. Цехда энергия таъминоти ҳамон ўлда-жўлда, социал масалалар эътибордан четда қолаяпти, ишни қайта қуриш суст бормоқда. Лекин бу муаммолар ҳисобот докладида ҳам ўз аксини топмади. Доклад юзаки бўлганлиги учун мунозара ҳам қизимади. Фақат механик А. Жучковнинг куйиб-пишиб гапирганини ҳисобга олмаса, бошқа коммунистлар дурустроқ фикр билдиришмади. Группа ташкилотчисининг пассивлиги гўё уларга ҳам юққандек эди.

Йиғилишда партия группасининг ҳисобот давридаги фаолияти қониқарсиз деб топилди. Ишончни оқламаган Т. Баранова кўпчиликнинг эътиборидан четда қолди. Унинг ўрнига ишчан ходим С. Краснобоева группа ташкилотчиси этиб сайланди.

«Водоканал» трести партия группаларида ҳам йиғилишлар ўзаро талабчанлик руҳида ўтаяпти. Коммунистлар водопровод тармоқлари бошқармаси ва аварияларни бартараф этувчи слесарлик станцияси партия группалари ташкилотчиларининг ҳисобот докладларини тинглаб қониқиш ҳосил қилмадилар. Улар ҳисобот даврида коммунистлар активлигини ошириш, ташкилотчилик ва сиёсий ишларни кучайтириш ўрнига кузатувчилик позициясини эгалладилар, юқоридан аллақандай топшириқ ва кўрсатмалар кутдилар. Партиявий ишга ҳам, хўжалик ишларига ҳам жиддий ёндошмадилар.

Профилактик ишларнинг сустлиги учун кейинги пайтларда тармоқда авариялар кўпайди, бу меҳнаткашларнинг ҳақли эътирозларига сабаб бўлди. Ишлаб чиқаришга партиявий таъсирни зарур даражада таъминлай олмаган, қайта қуришга суст раҳбарлик қилаётган ҳар иккала группанинг ҳисобот давридаги фаолияти қониқарсиз деб топилди. Янги сайланганлар меҳнат коллективлари орасида олиб борилаётган ташкилотчилик ишларини янада кучайтириш, партиявий ишларни жадал қайта қуриш, оммани Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида қўйилган вазифаларни бажаришга сафарбар этишлари керак.

Ҳисобот-сайлов йиғилишлари давомида партия группаси ташкилотчиларининг 53 нафари янгиланди. Уларнинг 46 нафари олий маълумотли мутахассислардир. 68 та группада ташкилотчилар икки ва ундан ортиқ номзодлардан танлаб сайланди. Бу демократия ва ошкораликнинг тобора кенгайиб бораётганлигини кўрсатувчи далилдир. Йиғилишларда юқори партия органлари вакиллари ҳам иштирок этиб, ўз фикр ва мулоҳазаларини билдирмоқдалар.

Айни пайтда районда фаолият кўрсатаётган цех партия ташкилотларида ҳам ҳисобот-сайлов йиғилишлари қизғин паллага кирмоқда. Ҳозиргача 39 та цех партия ташкилоти секретарлари ҳисоб бердилар. Йиғилишларда 700 га яқин коммунист билан бирга 200 дан ортиқ партиясизлар ҳам иштирок этиб, партия ташкилоти фаолиятига баҳо бердилар. Коммунистлар цех партия ташкилотларининг ҳисобот давридаги фаолиятини атрофлича муҳокама қилиб, янги составга ишчан, актив, қайта қуриш ташкилотчиларини тавсия этмоқдалар. Ўтган даврда суст фаолият кўрсатган 12 нафар цех партия ташкилоти секретарига қайта ишонч билдирилмади. 19 нафар секретарь эса икки ва ундан ортиқ номзоддан танлаб сайланди.

Бу йилги ҳисобот-сайлов йиғилишларида коммунистларнинг активлиги ва талабчанлиги алоҳида сезилиб турди. Ҳисобот докладларини муҳокама қилишда уларнинг 442 нафари иштирок этиб, юздан ортиқ танқидий фикр ва мулоҳаза билдирилди. Танқидий фикрлар умумлаштирилиб, ижро этиш учун тегишли ташкилотларга тақдим қилинмоқда.

Ж. НАСРИДДИНОВ.

Бизга мактуб йўллабсиз

Оқшомхон истаклари

Газета саҳифаларини биргаликда тайёрлаймиз

№ 6 (16)

⊙ Мана, уч йилдирки, оқшомхон дўстлар, газетанинг ҳар бир янги ойининг дастлабки шанба сонини Сизларнинг бизларга йўллаган таклиф ва мулоҳазаларингиз, истакларингиз асосида тайёрлаш хайрли анъана бўлиб қолди. Ана шу анъанага содиқ қолган оқшомчилар газетанинг ҳозир қўлингизга бориб теккан ушбу сонини ҳам Сизларнинг бизга йўллаган мактубларингиз асосида тайёрладилар.

⊙ Маълумки бундан 2 ҳафта муқаддам «Ишончли мулоқот» анкетаси саволларини эътиборингизга ҳавола этган эдик. Сизлар бевосита телефон орқали билдирган фикр ва мулоҳазаларингизда, йўллаган мактубларингизда газетада берилаётган материаллар манзур бўлаётганлигини таъкидлаш билан бир қаторда газета мундарижаси, мазмунини янада бойитиш, янги мавзулар ва йўналишлар бўйича янги рубрикаларни очиш кераклиги ҳақида ҳам қимматли таклифлар билдирдингиз. Бу таклифларингиз учун самимий миннатдорчилик изҳор этамиз. Энди эса, келинг оқшомхон дўстлар газетанинг ушбу шанба сонида Сизлар таклиф этган фикр ва мулоҳазалар, йўллаган мактубларингиз асосида чоп этилган мақолалар мундарижаси билан танишайлик.

⊙ Шу кунларда партия ҳисобот сайлов йиғилишлари қизғин ва ошкоралик руҳида ўтмоқда. Пойтахтнинг Ленин райони бошланғич партия ташкилотларида ҳам ҳисобот-сайлов йиғилишлари танқид ва ўз-ўзини танқид руҳида ўтмоқда. Газетанинг биринчи саҳифасида эътиборингизга ҳавола этилаётган «Нега қониқарсиз деб топилди?» деган сарлавҳа остидаги мақолада райондаги бир қанча бошланғич партия ташкилотларидаги ҳисобот-сайлов йиғилишларининг қандай руҳ билан ўтганлиги ҳақида ҳикоя қилинади.

⊙ Газетанинг иккинчи саҳифасидаги ҳамма материаллар Сизларнинг таклиф ва истакларингиз асосида тайёрланди. Газета мухбирларининг шаҳримиз саноат корхоналарида иқтисодий ислоҳот қандай бораётганлиги тўғрисидаги, Юнусобод массивида олиб борилаётган кенг кўламдаги бунёдкорлик ишлари ҳақидаги мақоласи манзур бўлади деган умиддамиз.

⊙ Тинчлик ва дўстлик шаҳри бўлган Тошкент жаҳондаги кўпгина бошқа шаҳарлар билан биродарлашган. Шундай шаҳарлардан бири Сиэтлдир. Американинг ана шу шаҳридан Тошкентга келиб ўзининг бахтини топган Ноленд Рашто н ва Фредерик Сусанналарнинг куни кеча пойтахтимизнинг Фрунзе районидаги Киров номли боғ ёнида барпо этилаётган Тинчлик боғидаги «Сиэтл» кафесида бўлиб ўтган ажойиб тўй маросими ҳақидаги фоторепортаж ҳам Сизларда қизиқиш уйғотиши турган гап.

⊙ Бир группа оқшомхонларнинг илтимосларига биноан инсоний фазилатлар тўғрисидаги ибратомуз мақолани, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Биорганика институти олимларининг инсон саломатлиги йўлида олиб бораётган изланишлари тўғрисида ҳикоя қилувчи материални ҳам эълон қилмоқдамиз.

⊙ Газетхонлардан Ш. Раҳимова, Р. Камолов, Д. Низомов ва бошқа ўртоқлар «Оқшом» саҳифасида «Бир асар тарихи» рубрикаси остида берилаётган материалларни қизиқиш билан ўқиётганликларини изҳор этганлар. Газета мухбирининг «Гавҳарлар тўла дарё» сарлавҳали мақоласи ўзбек халқининг буюк мутафаккири Абу Райҳон Берунийнинг машҳур «Ҳиндистон» асари яратилиши тарихига бағишланган.

⊙ Газетанинг бугунги сонида ҳамшаҳарларимизнинг дам олиш соатларига файз бағишлайдиган яна бир қанча мақолалар эълон қилинганки, булар ўйлаймизки, оқшомхонларга манзур бўлади.

⊙ Азиз «Тошкент оқшоми» мухлислари! Яна қандай мавзуларда мақолалар ўқиш истагидасиз, кимлар билан газета саҳифалари орқали учрашмоқчисиз? Ана шулар ҳақидаги мактубларингизга мунтазирмиз.

Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлигига номзоднинг рўйхатга олинганлиги тўғрисида округ сайлов комиссиясининг АХБОРОТИ

«Ўзбекистон ССР Олий Советига сайловлар тўғрисида» Ўзбекистон ССР Қонунининг 39, 57-моддаларига мувофиқ 33-Университет сайлов округидан Ўзбекистон ССР Олий Советига сайлов ўтказувчи округ сайлов комиссияси 1988 йил 2 сентябрда Тошкент Давлат университетининг коллективи ва студентлари умумий йиғилишидан кўрсатилган, 1945 йилда туғилган, КПСС аъзоси, В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат университетининг ректори Шавкат Орифжонович **Алимов**ни Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлигига номзод этиб рўйхатга олди.

Алло, редакциями?

«Ишончли мулоқот»

33-57-02 32-55-35

ҲУРМАТЛИ ОҚШОМХОНЛАР!

«Тошкент оқшоми» газетаси редакцияси қошида ташкил этилган «ИШОНЧЛИ МУЛОҚОТ»нинг телефон орқали навбатдаги учрашуви **5 сентябрь, душанба куни соат 10 дан 12 гача, сўнг соат 14 дан 16 гача** бўлади.

Саволларни назарда тутинг.

1. «ОҚШОМ» ГАЗЕТАСИ САҲИФАЛАРИДА ҚАЙСИ МАҚОЛАЛАР СИЗГА МАНЗУР БЎЛДИ. НИМА УЧУН!

2. ГАЗЕТАДА БОСИЛГАН МАТЕРИАЛЛАРНИНГ ҚАЙСИЛАРИДАН КЎНГЛИНГИЗ ТЎЛМАДИ. БУНГА САБАБ!

3. СИЗНИ КЎПРОҚ ҚАНДАЙ МАЗМУНДАГИ МАҚОЛАЛАР ҚИЗИҚТИРАДИ!

Телефонда ёки хатда айтилган фикрларингиз исм-фамилиянгиз кўрсатилган ҳолда газетанинг келгуси сонларида эълон қилинади. Сиз истаган мавзудаги мақолалар тез вақтда тайёрланиб, газета саҳифасида ёритилади. «ИШОНЧЛИ МУЛОҚОТ» **суҳбатида 5 сентябрь, душанба куни «Тошкент оқшоми» газетасининг ходими** Ҳамид Икромов навбатчилик қилади.

Ҳурматли оқшомхон дўстлар! Бизга телефон қилган пайтингизда ва хат йўллаганингизда Сизларнинг эътиборингизга ҳавола этилган **учала саволларга албатта жавоб қайтаришни** унутмаслигингизни сўраймиз.

Театр мавсумни бошлади

Бугун Муқимий номидаги Ўзбек Давлат музикали театр коллективи ўзининг янги ижодий мавсумини бошлади. Шу муносабат билан театр бош режиссёри, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Носир Отабоев бундай деди:

— Театримизнинг ижодий коллективи мавсумни қизғин тайёргарлик билан бошламоқда. Бу мавсумда бир қатор янги саҳна асарлари яратилиб, томошабинларга ҳавола қилинади. Улардан дастлабкиси латиш драматурги Ю. Мартинкявичуснинг «Сўнмас аланга» («Прометей») асаридир. У ватанпарварлик, ўз халқи тақдири, иқболи ҳақида мангу жасорат кўрсатиш ҳақида ҳикоя қилади. Асарни Сулаймон Раҳмон таржима қилган, композитор Мустафо Вафоев музика басталаган.

Шарқнинг классик шоири Лутфийнинг «Гул ва Наврўз» асари ўтмиш маданиятимизнинг ноёб дурдонасидир. У энди музикали драма саҳнаси юзини кўради. Собир Абдулла ва Музаффар Муҳамедов пьеса ёзишган. Георгий Мушель ва Тўхтасин Жалилов музика басталаган. Ҳамза туғилган кунининг 100 йиллиги муносабати билан унинг «Заҳарли ҳаёт» драмасини ҳам саҳналаштиришга киришилмоқда.

Драматург Комил Яшин ва композитор Сайфи Жалил бу асарнинг музикали вариантини яратишмоқда.

Булардан ташқари Ҳамид Ғуломнинг қардош уйғур халқи ҳаёти ҳақида ҳикоя қилувчи асари ҳам тайёрланади. Шоир Омон Матжон ўз-ўзини ёқиб юборган ўзбек аёлининг фожиасини акс эттирувчи «Ёнган жоним» драмасини ёзиб берди.

Юксак унум билан

Юнусобод массивида қурилиш монтаж ишлари қизғин олиб борилаяпти. Уни турли ёшдаги азамат қурувчилар олиб боришаяпти. Улар орасида пайвандчилар, дурадгорлар, пардозловчилар бор. Ҳамма ўз иши билан банд. Бинонинг ички қисми эса сайқалдан чиқарилаяпти. Қурилиш майдонидаги ўрта ёшлардаги қурувчи диққатимизни ўзига тортди, танишдик: Борихон Фозилов, чорак асрдан бери Тошкент қурилишларида ишларкан. Унинг ўнлаб шогирдлари турли қурилиш бошқармаларида меҳнат қилишмоқда. Баходир Ҳамдамов, Турсунали Сорбоевлар эса устозлари билан ёнма-ён ишлаб, бунёдкорлик ишларида жонбозлик кўрсатишаяпти.

— Шогирдларимдан мамнунман, — дейди у, —улар аллақачонлар менга тенглашиб олишди.

— Қурилишда қандай камчиликлар бор? —сўраймиз ундан.

— Ишдаги бирор-бир нуқсон ҳақида гап борса, ҳамиша қурувчини айбдор қилишади, — дейди у.— Аслидачи? Қурувчи ишини назорат қиладиган текширувчилар етарли. Кундалик ишимизни сифат комиссияси текшириб қабул қилади. Бу комиссия бригадамизда бир неча йилдан бери фаолият кўрсатиб келмоқда. Сифатни яхшилаш учун қўлимиздан келганича ҳаракат қилаяпмиз. Лекин объектга келтириладиган материалларчи? Афсуски, улар кўпинча нуқсон билан келтирилади. Кейин бинокор нима қилишини билмай қолади. Бундай вақтда бир-икки марта талашиб-тортишамиз. Баъзан ўша нуқсонли материалларни корхонага қайтариб юборамиз ҳам. Лекин бу билан иш битмайди. Ҳамма гап ҳар бир киши ўз ишига виждонан ёндошишида. Агар бизни қурилиш материаллари билан таъминлайдиган ташкилотлар сифатли маҳсулот жўнатишса, ишончим комилки, қурувчининг иши ҳам ҳамиша сифатли бўлади.

Бригада бунёдкорларидан В. Равшанова, В. Чуикина, К. Мартинюк, Т. Каргевская, Т. Сарбоев ва бошқалар ҳам шу фикрни маъқуллашди. «Ташпромстрой» трестининг пардозлаш қурилиш бошқармасига қарашли бу комплекс бригадага Борихон Фозилов ўн беш йилдан бери етакчилик қилади. Хўжалик ҳисоби асосида ишлаётган коллектив йил сайин меҳнатда самарали ютуқларни қўлга киритяпти.

— Мазкур объектни тиклаётганимизга яқинда бир йил бўлади, — дейди қурувчи Минаввара Гилязова. — Ойлик топшириқларни 130—140 процентга етказиб адо этаяпмиз.

Коллективда тежамкорликка ҳам асосий эътибор қаратилган. Хўш, бригада нималар эвазига тежамкорлик резервларини кучайтиряпти? Биринчи вазифани коллектив бригадири ҳам, қурувчиси ҳам фойдаланилаётган асбоб-анжомлар, «Тёрка» ва «Политёрка», қоришма тайёрлайдиган агрегат ускуналар умрини узайтиришда деб ҳисоблайди. Уларга эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлинса, кўз илғамас ҳаражатларнинг олди олинади. Иккинчидан, қурилиш материалларидан—цемент, албастр, тахта, электр энергияси, сув ва шу сингари ресурсларни иқтисод қилиш асосий ўрин тутади. Белгиланган нормадан уриб қолишларга йўл қўйилмайди. Масалан, цементни тежаш учун доимо қуруқ жойда асраш лозим. Инструкцияда кўрсатилган бу оддий кўрсатмага айримлар риоя этмайди. Натижада омборнинг захидан хом ашёнинг кўп қисми яроқсиз ҳолга келиб қолади. Қоришма тайёрланаётган пайтда оз-оз бўлсада ерга тўкилгани қолиб кетаверади. Борихон Фозилов бошлиқ қурувчилар эса агрегат атрофига тушган цемент, оҳакни авайлаб асрайдилар.

Умуман олганда, пешқадамлар ўзларининг касб байрамигача 559 минг сўмликдан зиёд пардозлаш ишларини амалга оширдилар. Маълумки, қурувчиларга яратиб берилган қулай шароитлар ҳам унумдорлик ва иш сифатига ўз таъсирини кўрсатади. Барча шароитлар муҳайё этилган жойда иш унуми ҳам яхши бўлади. Шундай экан, меҳнат кишисидан сифатли ва унумли иш талаб этмоқ учун энг аввало унга зарурий шарт-шароитларни яратиб бермоқ керак. Қурилиш бошқармаси маъмурияти, касаба союз комитети томонидан яратиб берилган қулайлик қурувчиларнинг яхши меҳнат қилишларини таъминлаяпти.

— Унумдорликни оширишнинг яна бир асосий омилларидан бири меҳнат интизомидир, —дейди бригада профгруппорги Зулайхо Мавзутова. —Қаерда интизом яхши бўлса, ўша ерда унумдорлик ҳам, сифат ҳам юқори бўлади. Шунинг учун биз кундалик ишимизда интизомга қатъий риоя қиламиз.

Бригада бинокорлари юксак марраларни кўзлаб меҳнат қилишаяпти. Улар ўн иккинчи беш йилликнинг учинчи йили топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун барча зарур чораларни қўлламоқдалар. Объектда эса қурилиш-монтаж ишлари кун сайин жадал паллага кираяпти.

Дилмурод ОБЛАЕВ.

Долзарб мавзу

Давлат буюртмаси

Бу ҳақдаги сўзни КПСС Марказий Комитетининг июль [1988 йил] Пленумидан бошламоқчимиз. Унда туб иқтисодий ислоҳотнинг боришини жадаллаштиришнинг асосий йўллари белгилаб берилди. Улар нималардан иборат!

Энг аввало хўжалик ҳисоби моҳиятини бузиб кўрсатишга, уни эскича ўзанга қайтаришга уринишларга қарши кураш олиб бориш уқтириб ўтилди. Бу бежиз эмас.

Агар биз хўжалик ҳисоби айнан турғунлик даврида экономикадаги буйруқбозлик ва маъмурий усулларга қарши жорий этилган янги хўжалик юритиш усули эканлигини инобатга олсак, бу курашнинг аҳамияти ўз-ўзидан кўринади-қолади.

Шуни айтиш керакки, хўжалик ҳисоби ҳамирдан қил суғургандек осонлик билан жорий этиладиган усул эмас. Бу йўлда айрим ишкаллик ва хатолар ҳам пайдо бўлаётгани Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида таъкидланди. Ана шу «...ишкаллик ва хатоларнинг ниҳоятда кичик имкониятларидан фойдаланиб қолишни истаётган қолоқ, консерватив кучлар қарши ҳаракат қилишмоқда... Бундай кишиларни — ислоҳот йўлига тўғаноқ бўлаётган кимсаларни раҳбарлик ишларидан олиб ташлаш керак», деб жуда очиқ-равшан айтилган!

Бу гап, жумладан, давлат буюртмаси тўғрисидаги масалага бевосита тааллуқлидир. Хўжалик ҳисобига биринчи марта ўтган корхона коллективи учун дастлабки даврда давлат буюртмаси қўл келган бўлиши мумкин, чунки корхона коллективи ҳали ўзи ишлаб чиқараётган маҳсулоти учун тезда харидор тополмаслиги, бу эса унинг «бозорини касод» қилиб қўйиши эҳтимолдан узоқ эмас эди. Аммо, бу такрор айтамиз, дастлабки даврларгагина хос бўлиши мумкин.

Бироқ, Пленумда ҳаққоний очиб ташланганидек «...Бу масала давлат буюртмаси амалда ишлаб чиқариш ҳажмини буйруқ тарзида планлаштиришнинг яширин формасига айланиб кетганлиги муносабати билан конференцияда жуда қизғин муҳокама қилинган эди. Ҳукуматнинг бу хусусдаги таклифлари ишлаб чиқаришнинг умумий ҳажмида давлат буюртмаси улушининг анча камайтирилишини, давлат буюртмаси бериш ҳуқуқи тармоқ министрликлари эмас, балки Госплан қўлига жамланишини назарда тутади.

Яқин икки йил ичида давлат буюртмаси тўғрисидаги муваққат Низомни жорий этиш таклиф қилинади».

Келинг, энди «Давлат корхонаси [бирлашмаси] тўғрисида»ги СССР қонунига бир назар ташлайлик: буюртмалар ва шартномаларни бажариш корхона фаолиятига баҳо беришнинг ҳамда меҳнат коллективларини моддий рағбатлантиришнинг энг асосий мезони бўлиб хизмат қилади...

Шартнома мажбуриятларига риоя қилинмаганда корхона иқтисодий жавобгар бўлади, истеъмолчи кўрган зиённи белгилаб қўйилган тартибда қоплайди.

Ҳа, шундай. Буни эндиликда хўжалик ҳисобига ўтиб ишлаётган ҳар бир коллектив жуда яхши тушунади. Аммо улар ҳамон бир нарсага ҳайронлар. Нега хўжалик раҳбарлари, партия ташкилотларининг секретарлари давлат буюртмалари ҳажмининг ошиб кетишига йўл қўймоқдалар, бунга муроса қилмоқдалар!

Шаҳарда ишлаб чиқариш планларини тузиш таҳлил этиб кўрилганда шу нарса аён бўлдики, айрим корхоналарнинг хўжалик мустақиллигини ривожлантиришга очиқдан-очиқ тўсқинлик қилиш ҳоллари рўй бермоқда. Биз бу билан давлат буюртмаси бериш керак эмас, демоқчи эмасмиз. Давлат буюртмаси мамлакат учун зарур нарса. Аммо янги хўжалик юритиш шароитида корхона юз процент маҳсулотини давлат буюртмалари асосида тайёрласа, унинг мустақиллиги қаёқда қолади! Ахир, бу корхоналарга «Давлат корхонаси [бирлашмаси] тўғрисида»ги СССР қонуни белгилаб берган ҳуқуқларга зид-ку. Бутун гап шу ҳақда!

Шаҳримизда тўла хўжалик ҳисобига ўтиб ишлаётган корхоналарда давлат буюртмаси салмоғи бу йил 88,6 процентни, иттифоқ қарамоғидаги корхоналар бўйича эса 91,3 процентни ташкил этди.

Чунончи «Средазэлектроаппарат» ишлаб чиқариш бирлашмасида ишлаб чиқариш ҳажмининг 100 процентини давлат буюртмалари ташкил этган. Худди шундай ҳолни «Средазкабель», «Тошкент» мебель ишлаб чиқариш бирлашмаларида, енгил металл-конструкциялар заводида кўриш мумкин. Ҳатто енгил металл-конструкциялар заводидагилар ўз «арз-доди»ни кимга айтишни билмай юришди.

Ишлаб чиқариш программасини моддий жиҳатдан таъминлаш масаласи ҳам охиригача ҳал қилинмаган. Гап шундаки, баъзи корхоналарга берилган давлат буюртмаси билан уни бажариш учун ажратилган моддий ресурслар мувофиқ келмасди, яъни кам эди. Лак-бўёқ заводида, «Узбитхим» сунъий ювиш воситалари ишлаб чиқариш бирлашмасида, енгил-металл-конструкциялар заводида, «Средазкабель»да ва бошқа айрим корхоналарда шундай ҳол содир бўлди. Оқибатда ишлаб чиқариш планини адо этишда ва буюртмаларни етказиб беришда мураккаб, қийин аҳволга дуч келинди.

Бу борада тармоқ министрликларига жиддий эътироз билдирмоқчимиз. Бошқалар тушунмаса ҳам улар корхоналарнинг хўжалик мустақиллигини бўғиб қўйиш нималарга олиб келишини яхши тушунишлари керак. Наҳотки корхоналарнинг ўзларига тўғридан-тўғри бошқа корхоналар билан шартнома тузиш — алоқа қилиш имконияти катта истиқболли иш эканлигини улар тушунишмаса!! Биз бу ўринда масаланинг бошқа бир томонига тўхталиб ўтирмадик.

[Шаҳар партия комитетининг XII пленумида масалан, резина-техника буюмлари заводи, «Ўзбексельмаш» бирлашмаси, енгил металл-конструкциялар заводида фойдадан ажратмаларнинг белгилаб қўйилган миқдори мазкур корхоналарни реконструкция қилиш ва техника жиҳатидан қайта жиҳозлашга зарур бўлган миқдорларда ишлаб чиқаришни ривожлантириш фондларини вужудга келтиришга имкон бермаганлиги, яъни бу ажратма етарли эмаслиги ҳаққоний таъкидланди].

Хулоса шуки, конференция ва Пленум талабларига риоя қилиш, яъни хўжалик юритишнинг иқтисодий усулларини буйруқбозлик маъмуриятчиликнинг ниқобланган шаклларига айлантирмаслик керак. Корхоналар эса қонун берган ҳуқуқлардан тўла фойдаланишлари зарур.

Ҳамид ИКРОМОВ.

Ҳамшаҳарлар, Сизлар учун

Ёз неъматларидан шарбат

Ўлкамизда ғарқ пишиқчилик. Боғларимизда мевалару ишкомларда ял-ял товланиб пишган узумлар, далаларимиздаги сабзавот ҳосиллари бирин-кетин йиғиб олиниб, шаҳарликлар дастурхонига жўнатилмоқда. Деҳқонларимиз ҳам, боғбонларимиз ҳам бу йилги етиштирилган ҳосилдан мамнунлар.

Оржоникидзе районидаги қишлоқ хўжалик маҳсулотларига кооператив саноат асосида қайта тайёрловчи цех коллективи деҳқонларимиз, боғбонларимиз келтирган ана шу ҳосиллардан шарбат сувлари, мураббо тайёрламоқдалар. Ўтган қисқа давр ичида 15 минг шартли банка қулупной мураббоси, 20 минг банка асал, 100 минг банкадан ортиқ малина, сабзавот консервалари тайёрланиб, аҳоли дастурхонига тортиқ этилди.

Шу кунларда цехда ишлар янада қизғин. Колхоз, совхозлар ва аҳолидан қабул қилиб олинаётган помидор, бодринг ва мевалар пешма-пеш қайта ишланмоқда.

Цех коллективи бу йил катта мажбуриятлар олган ҳолда меҳнат қилаяптилар: 1200 тонна сабзавот, 100 тонна асал, малина қайта ишланиб, 50 минг банка мева шарбати, мурабболи тошкентликларга жўнатилади. 550 тонна сабзавот, полиз ҳамда мева маҳсулотлари қиш мавсуми учун сақланади. Бу ишларни амалга оширишда Мирали, Мирсаид, Шоира каби ўғил-қизлардан иборат Ҳакима Исломова бошлиқ оилавий бригада ҳамда Мария Максимчук, Баҳодир Қурбонов каби цех азаматлари пешқадамлик қилишмоқда.

Исмат РУСТАМОВ.

Бизга мактуб йўллабсиз

Ҳикматли гаплар

Яхши фазилатлар

⊙ Ўзинг кўрмаган ва аниқ билмаган гапга ишонма, шунда пушаймон бўлмайсан.

⊙ Тўдалашиб, ўзаро суҳбатлашиб турган одамлар гапига аралашиб, мошхўрдага қатиқ бўлма.

⊙ Катталар олдида ҳазил-мазах гапларни гапирма, обрў йўқотасан.

⊙ Ҳар қачон айтган гапингнинг устидан чиқ, ваъда бердингми бажар, акс ҳолда бурдинг қолмайди.

⊙ Ҳар ерга борганингда, эшикдан рухсат сўраб кир.

⊙ Бирор жойга борганингда ҳамма билан саломлашишни, ҳол-аҳвол сўрашишни, кетар чоғингда хайрлашишни одат қил.

⊙ Беморни кўргани борганингда олдида эзмаланма, кўп ўтирма, ёмон гаплар айтма, ширин забон бўлиб, кўнглини кўтар.

⊙ Узоқ-яқин қариндош-уруғларинг ва ёру биродарларингдан хабар олиб, муҳтож бўлсалар ёрдам бериб тур.

ОТА-ОНА ЗИЕСИ

⊙ Ота-оналарнинг сўзи тунда Ой, кундуз Қуёш каби фарзандлар йўлини ёритиб туради.

⊙ Ота-онанинг умиди — фарзандлар камоли бўлади, токи улар ота-она қариганда жонга дармон бўлсинлар.

⊙ Ота-онангга қанчалар меҳр-оқибат кўрсатсанг, фарзандларингдан шунчалик бахт-саодат қайтади.

⊙ Отанинг сўзи — бол, онанинг сўзи — иқбол.

⊙ Сочи оқарган, қадди букилган отадан нон сўраш инсофдан эмас.

⊙ Ота-она айтган насиҳатни бажарган фарзанд завол кўрмайди, зеро ота-она ўз фарзандига ҳеч қачон ёмонликни раво кўрмайди.

⊙ Қариялар насиҳати — бахт-саодатнинг тахти.

ТАНОВУЛ ҲАҚИДА

⊙ Кўпчилик билан ўтирганда истеъмол қилинаётган овқатни ёмонлама, сенга маъқул бўлмаган неъматни ёнингдаги одам севиб еяётган бўлиши мумкин.

⊙ Тановул қилинаётган овқатни масхаралаб, «хўрда», «бўтқа» бўлибди, каби ном қўйиб камситишни ўрганма.

⊙ Оғиз тўлдириб, нафас ололмайдиган даражада катта нон тишлама.

⊙ Овқат ҳар қанча лаззатли бўлса ҳам, нафсинг қонгунча егин, ортиқчаси заҳар бўлади.

⊙ Овқатланишда уч нарсага: интизомга, меъёрга ва вақт-соатга риоя қилишни унутма!

⊙ Оғзингга овқат олдингми, сўзлашни одат қилма.

⊙ Овқатни доим бир ўзинг ейишни одат қилсанг, худбин хулқли бўлиб қоласан.

⊙ Оби-ҳаёт дейилган сув ҳам кўп ичилса, маразга айланиб танни хаста қилади.

⊙ Умрнинг чегараси — қарилик, қариликни сифатли овқат ва меъёр сақлайди.

Тўлқин АШРАФХОНОВ тайёрлаган.

«Яна нима-нима дейсиз!..»

Б904 Биродарлашган шаҳарлар дўстлиги

Америкадан келиб Тошкентда бахтини топишди

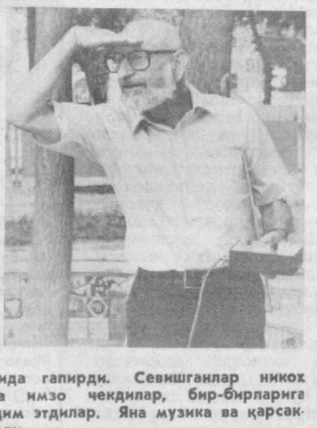

Икки ёшнинг, икки севишганнинг висол онлари ҳамиша тўйга айланади. Халқимизда «Осмон никоҳи ерга тушибди» ёки «Юлдузи юлдузига тушган» деган нақллар бор. Булар севишганларнинг тотли ва бахтли ҳаёт қуриши учун яхши ниятда айтилган гаплардир. Куни кеча пойтахтимизнинг Фрунзе районидаги Киров номли боғ ёнгинасида барпо бўлаётган Тинчлик боғида бўлган ажойиб ва ибратли тўй маросимига келганлар худди ана шу юқоридаги гапларни айтишди. Ана шундан келиб чиқиб биз америкалик гражданлар: келин ва куёвнинг никоҳ тўйи кечаси ҳақидаги мақолага шундай сарлавҳа қўйдик.

Куёв—Ноленд Раштонга сарпо—ўзбек дўпписи ва мовий тусли тўн белбоғи билан, келин—Фредерик Сусаннага оқ шойи кўйлак ва ўзбекча гулдор нимча ярашиб турибди. Булар Американинг Сиэтл шаҳридан саёҳат қилиб Тошкентга келган оддий кишилар. Улар худди шу ерда — Ўзбекистон пойтахтида биродарлашган шаҳарлар шарафига бунёд этилаётган Тинчлик боғида тўй кечасини ўзбекчасига ўтказишга аҳд қилишган.

Куёв ва келин ҳамда уларнинг ҳамроҳлари пойтахтимиздаги Номаълум солдат қабрига гуллар қўйишгач тўйхонага тантанали кириб келишди.

Ўзбекча миллий одатга кўра бу ерда карнай-сурнай навоси, «Тўйлар муборак» қўшиғи баралла янгради. Тўй эгаларига гуллар, совғалар эсдалик учун тақдим этилди. Шундан кейин таассурот сифатида ҳамма катта давра олиб суратга тушилди. Боғда бунёд этилган рамзий ер шарининг қуббаси атрофида туриб американа тўй қўшиғи тингланди.

Шундан кейин келин ва куёв никоҳ столига яқин келишди. Фрунзе райони «Бахт» никоҳ саройининг ходими Юлия Хўжаева куёв ва келинни оила қуришаётганлиги, уларнинг доимо бахтли-саодатли бўлиши, аҳил ва тотув яшашлари ҳақида гапирди. Севишганлар никоҳ дафтарига имзо чекдилар, бир-бирларига узук тақдим этдилар. Яна музика ва қарсаклар янгради.

Тўй тантанали маросимида Тошкент шаҳар Совети ижроия комитетининг раиси Ш. Р. Мирсаидов куёв ва келинни биродарлашган шаҳарлар меҳнаткашлари номидан муборакбод этди.

Американинг Сиэтл шаҳридан келган меҳмон Дуайт Вильсон ҳам Тошкентда тантанали ўтаётган тўйнинг эгаларини бахтли оила қураётганликлари билан табриклади. Бу маросимда шўх музика рақсларга, қўшиқларга уланди, ўзбекча миллий таомлар дастурхонларга тортилди. Шодиёна, қувноқ, завқли тўй маросими ярим кечагача давом этди.

Ноленд Раштоннинг куёв жўраси, Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети ташқи алоқалар бўлими мудири Туроб Шермуҳамедов бундай деди:

— Тошкентда америкача никоҳ тўйи ўтказилиши биродарлашган шаҳарларимиз ўртасидаги алоқаларнинг амалий бир белгисидир. Биз бу тадбир учун пешвоз чиқдик. Ўзбекча урф-одатга кўра мен куёв болага жўра бўлдим, бўлимимиз ходими Земфира Аҳмедова келинга расмий янга бўлди. Бу никоҳ тўйи Тошкент ва Сиэтл ўртасида ўрнатилган дўстлик кўпригининг бир устунидир. Бундай устунлар келгусида яна кўплаб ўрнатилишига ишончим комил.

Тошкентда америкача никоҳ тўйи маросимида Сиэтлдан келган кўплаб меҳмонлар ва у ерда бўлган ҳамшаҳарларимиз қатнашдилар.

Абдулла ПЎЛАТОВ,
«Тошкент оқшоми» мухбири.

СУРАТЛАРДА: тўй маросимидан лавҳалар.

Р. Шарипов фотолари.

Фан олами янгиликлари

Шифобахш дорилар

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Биорганика институти олимлари инсон саломатлиги йўлида медицина амалиётида қўллаш учун кўплаб дори-дармонлар яратишмоқда. Бу дорилар институтнинг илмий тадқиқот лабораторияларида кимёгар олимлар томонидан синтез қилинган препаратлар асосида олинади. Кейин институт тажриба ишлаб чиқариш корхонаси синовидан ўтади. Шундан сўнг кенг кўламда ишлаб чиқаришга тавсия қилинади.

Яқинда бу ерда фақат ғўза ўсимлигида учрайдиган госсипол моддаси асосида учта дори яратилди. Тоза, фармацевтик талабларга тўла-тўкис жавоб берадиган госсипол ажратиб олиш мамлакатимиз бўйича бундан бир неча йил муқаддам айни шу институтда йўлга қўйилган эди. Бу ишлар институтнинг полифенол лабораторияси олимлари томонидан олиб борилган узоқ муддатли илмий изланишлар натижасида юзага келди.

⊙ ГОССИПОЛ ЛИНЕМЕНТИ

Бу дори медицинада тери касалликларини даволашда кенг кўламда ишлатилиб, яхши натижалар бермоқда. У СССР «Минмедбиопром» га қарашли Лубна химия фармацевтика заводида кўплаб ишлаб чиқарилмоқда ва мамлакат бўйлаб тарқатилмоқда.

⊙ БАТРИДИН

Бу дори инсонлар ички аъзоларини, асосан буйракни кўчириб ўтказиш операцияларида қўлланилади. Батридин таблеткалари институт тажриба ишлаб чиқариш корхонасида тайёрланиб, СССР дорихоналар Бош бошқармасининг буюртмаларига биноан Иттифоқимиздаги буйракни кўчириб ўтказиш марказларига, шифохона ва дорихоналарга юборилмоқда.

⊙ МЕГАСИН МАЗИ

У суртма мой сифатида катталарда учрайдиган тери ва шиллиқ қаватлардаги вирусли касалликларга қарши ишлатилади. Бу дори ҳам институтнинг тажриба ишлаб чиқариш корхонасида тайёрланиб, мамлакатимиздаги барча дорихоналарга тарқатилади.

Институт олимлари шу кунларда ҳам госсипол асосида янги-янги шифобахш дори-дармонлар яратиш устида тадқиқотлар олиб бориш билан бирга ҳозирги кунларда ишлаб чиқарилаётган дорилар сифатини яхшилаш, синтез қилиш технологиясини такомиллаштириш, уларни химия фармацевтика заводларида саноат миқёсида кўплаб ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш устида тинимсиз изланишлар олиб боришмоқда.

Адҳам ДАМИНОВ.

Совет турмуш тарзи

Одамийлик

Шу йилнинг 18 июль куни кечқурун соат 10 ларда ўғлим Бахтиёрни кўчада мотоцикл уриб юборди. Нохуш хабарни эшитиб тезда ўша жойга етиб бордим. Йиғилган одамлар «Ўғлингизни эски «Волга» машинасида касалхонага олиб кетишди» дейишди.

Мен зудлик билан «тез ёрдам» кўрсатадиган касалхонага етиб бордим. Врач бир номаълум киши иккита болани ўз машинасида бу ерга олиб келганини, ҳозир улар республика клиника касалахонасида эканлигини айтди.

Ўғлим Бахтиёр қабулхонада оғир аҳволда ётарди. Қўллари, юзлари, тиззалари шикастланган, бошининг чеккаси ёрилган, кўйлаги қоп-қора қонга бўялган. Шифокорлар мени юпатишди. Ҳайрият, жароҳат енгил экан, ўғлим тезда тузалиб чиқди. Лекин нохуш ҳодиса юз берганда ёрдамини аямаган, уни ўз машинасида тезда касалхонага элтган олийжаноб нотаниш кимсага айтадиган миннатдорчилигимиз дилимизда қолди. Чунки унинг машина номеригина бизга маълум эди. Ўшандан бери г 30—81 ТН номерли «ГАЗ—21» маркали «Волга» машинаси эгасини қидирамиз. Оиламиз номидан айниқса, 13 ёшли ўғлимиз Бахтиёржон номидан унга минг раҳмат айтамиз.

Ботир ҚОЗОҚХОНОВ,
Акмал Икромов райони 2-проезд Мирхонд кўчасининг 1-«б» уйида яшовчи.

Сеҳргарлик сири

Таниқли рус ёзувчиси Вас. И. Немирович-Данченко ўзининг 1890 йилда «Кама ва Урал» тўпламида босилган «Урал заводларида» номли очеркида домна печи ва ундаги чўян эритиш жараёнлари ҳақида қизиқарли қилиб ёзган эди.

«Ўз ҳаётини тоғ ва литий ишларига боғламаган кишилар назарида домна қандайдир бир бўйчан ва семиз қишлоқ гўзалига ўхшайди. Эҳтимол домна баҳайбатдир, семиздир, чидаб бўлмас даражада ифлосдир, лекин буларга қарамай барибир у ўзига хос латофатга эга. Унинг хайрон қоларли оғзи бир неча пуд рудаларни ва ўнлаб саржин ўтинни ютиб юбора олади, унинг ошқозонида эса бу рудалар чўянга айланади. Биз ҳамма жойда қисқача қилиб «домна» деб аталувчи домна печлари ҳақида гапиряпмиз.

Рудалар конларда қазиб олиниб заводларга келтирилади. Бу ерда улар аравачаларга солиниб, рельсларда пастга —домналар ёнидаги печларга секин-аста туширилади. Рудалар бу печларда эритишдан олдин қуритилади ва шунда улар ўзларидаги нокерак таркиблардан холос бўлади, иссиқдан қизариб, айни пайтда анчайин мўртлашади. Мана шу ҳолда улар майдончада йиғилиб ёнғоқдан катта бўлмаган шаклда майдаланади. Шундан кейин руда эритишга тайёр бўлади. Домнага солишдан аввал рудага оҳактош ёрдамида майдаланган писта кўмир ва флюс* қўшиб аралаштирилади. Шу тариқа ҳосил қилинган аралашма тайёр бўлгач, домна печи ўз оғзини очади.

Домна асосан одатда уч қаватли уй баландлигида қурилади. Унинг оғзи юқори қисмида бўлади. Ишчи унинг олдига эритишга ҳозирланган аралашма билан келгач, унинг ичидан ўзига мўлжаллаб қурилган қасрни ёритганча баҳайбат, очкўз аланга кўринади. Мен каби бу ишларга кўникмаган одамда бу манзара жуда катта таассурот қолдирди. Бу айлана шаклидаги улкан домнани ўзининг одатдаги «қазиб олиш» усулига кўра очкўзлик билан очилган оғзидан улкан печь остидаги қизил аланга дамига тушган руданинг биқирлаб қайнаши дўзахдек бўлиб туюлди менга.

— Четга чиқ, четга чиқ! — дейишиб мени четга итариб чиқаришди.

Мен ўзимга келишга улгурмай боя ўзим турган жойга қарадим. Аравачалар пўлатни, яъни руда ва кўмир аралашмасини пешма-пеш келтириб турарди. Ҳар куни бундай аравачаларнинг йигирма беш-ўттиз бештачаси печь ичига йўл оларди. Ярим яланғоч ишчи иккита янги аравачани тутиб олиб, ундаги пўлатни аланга тиғи уфуриб турган домна оғзига бўшатарди. Бир тўп чанг, тутун ва аланга қўшилганча қора тўсиндек бино юқорисига кўтарилди. Булут бир дақиқа бурқсиганча ҳамма ёқни ўраб олди, нафасим буғилиб, кўз олдим қоронғилашди. Пастда эса биқирлаб қайнаш авжга минди: аланга янада кучайиб, ҳар томондан хуштак чала бошлади. Бу аланга ўз тиғини биз турган ерға ҳам етказишга уринар эди. Биз беихтиёр орқага чекиндик ва бу сеҳргарликни узоқдан туриб кузата бошладик».

Адҳам АМИНОВ тайёрлаган.

* Руданинг эришини ошириш ва шлак ҳосил қилиш учун қўшиладиган модда.

Билиб қўйган яхши

⊙ Агар қозон ёки кастрюлканинг четига ёғ суртиб қўйсангиз, сут тошиб кетмайди.

⊙ Сут тезроқ қайнасин десангиз унга бир-икки чақмоқ қанд қўшинг.

⊙ Картошкани пўсти билан қайнатмоқчи бўлсангиз, уни бир нечта жойидан тешиб қўйинг, шунда у уваланиб кетмайди.

⊙ Тузлиққа бир-икки дона гуруч ёки бир неча бўлак босма қоғоз солиб қўйсангиз у намланишдан ва қотиб қолишдан сақлайди.

⊙ Қайнатилган товуқни шўрвадан олиб, тузлаб бошқа идишга солиб, устига сочиқ ёпиб қўйсангиз жуда хўшхўр емиш бўлади.

⊙ Музхонадан гўшт олганингизда, батамом эримагунча овқатга солманг.

⊙ Гўштни овқатга мослаб, бўлакламагунингизгача тузламанг, суви қотиб қолади.

⊙ Балиқни тамомила музлатсангиз, ундан овқат тайёрлаш осонлашади.

⊙ Балиқ таомни ҳамиша энг охирида тайёрланг. Чунки, тез қовурилгани учун уни бошқа овқатлар сингари қайта иситиб бўлмайди.

⊙ Балиқни лимон, помидор билан қўшиб есангиз яхши бўлади.

Моҳира АБДУЛЛАЕВА.

Бугунги Москва

БУГУНГИ МОСКВА. Хорижий мамлакатлар халқлари билан дўстлик уйи.

А. Соловьев фотоси, ТАСС фотохроникаси.

Азиз НАССОР.

Бахтли болалик

(ШИНГИЛ ҲИКОЯ)

Файруз самода муаллақ ҳолда турган булутлар, ранги бўзарган қуёш, япроқсиз дарахт расмини чизди. Дарахт шоҳлари орасига ин ва унинг ичида қуш болалари расмини тасвирлади.

— Қиш келган пайтда кучли совуқ шамол эсади, — деди Файрузнинг отаси расм варағига энгашаркан, қуш болалари эса совуқдан қалтирашади.

Онаси қўшимча қилди:

— Ёмғир ёғиб, бу қуш болалари жиққа ҳўл бўлишадида, учишолмайди. Оналарининг юраги қайғу-ҳасратга ботади.

Файруз ҳафа бўлиб бошини кўтарди:

— Вой-й, энди қуш болаларига нима бўлади?

Онаси қизчасининг соч ўримларини ўйнаркан, таклиф этди:

— Расмни ўзгартиришнинг бир йўли бор. Гўзал баҳор фасли келганда гуллар очилади, майда қуш болалари тухумларни ёриб чиқади. Файруз, агар сен куз фаслини яхши кўрсанг, унда ёз кунлари ўз уяларини тарк этган қушларнинг расмини чизишинг мумкин.

Файруз сукутга чўмди ва кўзларини катта очган ҳолда чизилажак расмни ўйлай бошлади.

— Қайси бирини танласам экан-а?

У дарахт шохларини кўм-кўк, чиройли баргларга буркади, уларга оқ гуллар билан оро берди. Сўнг булутларни ўчириб ташлади, катта арғимчоқ устида учаётган болаларни ранг-баранг қилиб бўяди ва яна болалар қўлида, бошлари узра бир-бирлари билан худди расқга тушаётгандай қилиб оппоқ ҳаво шарлари расмини чизди.

Буни кўрган она хитоб қилди:

— Ана холос! Шунча ранг-баранг бўёқларинг туриб, шарларни бир хил рангга бўяб ўтирсанг-а!!

Файруз қўлидаги бўёқ чўткасини очиқ рангларга ботирди ва расмдаги ҳаво шарларини энг юқоридан бошлаб аввал қизил, сўнгра кўк, сариқ ва яшил рангларга бўяб чиқди.

Отаси расмдаги кичкинтойлардан кўзини узмаган ҳолда, қизидан сўради:

— Наҳот сен болаларни севмасанг?!

Файруз қўлидаги чўткаси билан арғимчоқларга ва ранг-баранг жилва солиб турган шарларга ишора қилди:

— Мен уларни жудаям севаман!

— Ундай бўлса, нимага уларнинг шоду хуррамликлари кўринмайди?

Мўйқалам расм устида аста ҳаракат қила бошлади. Болаларнинг лабларидан қувноқ хандалар жой олди. Уларнинг юз хусусиятлари ҳам ўзгарди, чеҳраларини сеҳрли табассум аломатлари қоплади. Кўзларичи! Кўзлари бахту саодатдан чақнаб турарди.

Файруз бошқа бир вараққа, дарахтлар оралаб, қўлидаги милтиқ оғзини учиб юрган қушларга қаратган бўз боланинг расмини чизди.

Расмга кўзи тушган она оҳ тортди:

— Вой-й! Милтиқ! Қандай бераҳмлик, бу!.. Қандай гўзал манзара! Ўрмонлар, боғлар ва кенг фазо ичра қушлар парвози!

Ота расмга разм соларкан, деди:

— Қурол, яъни милтиқ қушлар қалбига қўрқинч ва ваҳима солади.

Файруз шу заҳоти боланинг қўлидаги милтиқни ўчириб ташлади ва унинг ўрнига сепилаётган буғдой донларини чизди. Бундан ҳамма қушлар таскин топишди ва ўз озиқлари томон яқинлаша бошлашди.

Ота-она расмдан завқланишиб чапак чалиб юборишди. Файруз эса лабларида табассумла, капалакдай айланарди. Унинг соч ўримлари ҳавода ҳилпирар, кичкина — майин қўлларидаги ранг-баранг бўёқлар эса ялт-ялт жилваланарди.

Арабчадан **Аъзам МАЪМУРОВ** таржимаси.

Гавҳарлар тўла дарё

Бир асар тарихи

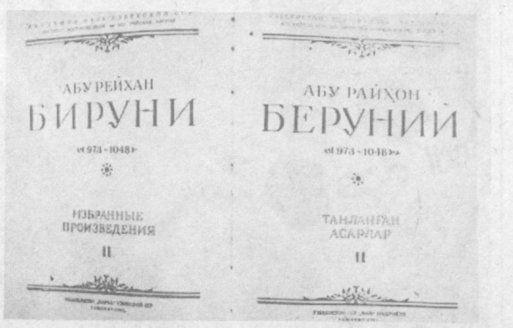

Абу Райҳон Беруний — 973—1048 йиллар

ЎЗБЕК халқининг буюк мутафаккири Абу Райҳон Муҳаммад ибн Аҳмад Берунийнинг йирик асарларидан бири «Ҳиндистон» китобидир. Дунё олимлари бу асарни илк ҳинд маданиятини ўрганиш борасида тенги йўқ дурдона, бебаҳо хазина ҳисоблайдилар. Аслида бу китобнинг номи «Китобу фи таҳқиқи мо лил ҳинд мин маъқулатин мақбулатин фил ақли ав марзулатин» («Ҳиндларнинг ақлга сиғадиган ва сиғмайдиган таълимотларини аниқлаш китоби») бўлиб, бу ном анча узун ва айтишга ноқулай бўлганлиги сабабли қисқача «Таҳқиқу мо лил ҳинд» («Ҳиндистонга оид таҳқиқлар») ёки «Ҳиндистон» деб қўя қолинади.

«Берунийнинг бу асари устида йигирма йил илмий текшириш ишлари олиб борган Эдуард Захау унинг арабча танқидий тексти билан инглизча таржимасини 1888 йил Лондонда нашр этди,—деб ёзади арабшунос олим Абдусодиқ Ирисов. — Шундан сўнг Берунийнинг бу соҳадаги ажойиб иши кўпчилик олимларга маълум бўлиб кетди. Захаунинг арабча тексти Тошкентда рус ва ўзбек тилига қилинган таржимага асос бўлди».

«Ҳиндистон» дунё илм хазинасига бебаҳо ҳисса бўлиб қўшилган асарлардан биридир. Унинг бунчалик шуҳрат топиши ва муаллифига таҳсину офаринлар келтиришининг сабаблари —Беруний илм-фанга чексиз муҳаббат билан киришгани ва дунёқараши камолот чўққисига етганидадир. Эдуард Захаунинг фикрича, Абу Райҳон Беруний «Ҳиндистон» асари устида 13 йил давомида меҳнат қилган. Бунчалик қисқа вақтда бу қадар мукаммал асарнинг яратилишига Захау таажжуб билдириб, тасанно айтади.

Қуёшли Хоразмда яшаган Абу Райҳон Беруний «Ҳиндистон»ни ёзишдан аввал ҳам ҳинд илм-фани, маданияти, бу ўлка ҳаёти ҳақида маълум тасаввурларга эга эди, зеро Шарқдаги кўпгина мутафаккирлар ҳинд илм-фани билан илгаритдан қизиқиб келардилар. Беруний Ҳиндистонга сафар қилгач, бу улуғвор ўлкани чинакамига чуқур ўрганди, уни сабот-матонат, садоқат ва холисона таъриф этиб ўлмас тарихини яратди.

Берунийнинг «Ҳиндистон» асари муқаддима ва саксон бобдан иборат бўлиб, ҳар бир бобда жуда улкан мавзуларни моҳирлик билан қаламга олади. (Шу ўринда лирик чекиниш қилиб айтамизки, Қуёш жамолини ва унинг хосиятларини бирма-бир таъриф этиб бўлмаганидек, «Ҳиндистон» китобини тўлиқ шарҳлаб, ифодалаб бериш ғоят қийин, бу китобнинг ўзини ўқиш керак).

Олим ўз асарида ҳиндлар ҳаётининг турли-туман томонларини; урф-одатларини, тарихи, фани, диний эътиқодлари, ақлий ва ҳиссий мавжуд нарсалар ҳақидаги тушунчаларини, жон ва унинг моддага муносабатини, ҳинд тили ва ёзувини, грамматика ва фольклорини, ёзма ёдгорликлари ва шеъриятини, математика ва астрономия, фалсафа ва тарихини, география ва геодезиясини, хуллас барча эл-элатларнинг, турли қабилаларнинг расм-русумлари, одат-анъаналари, байрамларини, уларнинг озиқ-овқатларини далил-исботлар билан ифодалайди.

Беруний ҳинд халқи диёрида кўрган-кечирганлари ҳақида ҳақиқатни — бор нарсаларни холисона ёзганини мана шундай уқтириб ўтади:

ҲИНДИСТОН

«Ўрта аср ва янги замон авторларидан ҳеч бири ҳам ҳинд маданияти чигал масалаларини чуқур илмий руҳда тушунишда ўлмас Абу Райҳон Муҳаммад Беруний эришган ютуқларга эриша олмади, Берунийнинг «Ҳиндистон»и классик намуна бўлиб қолиши билан бирга, ўз авторининг қадимги ҳинд маданияти ва фанига қилган тортиғидан иборатдир».

Ҳамид РИЗО,
машҳур ҳинд олими.

«— Бу китоб баҳслашиш ва тортишиш китоби эмас, шунинг учун бу китобда душманлар исботини келтирмайман ва ҳақиқатдан четга чиққанларга қаршилик кўрсатмайман. Бу фақатгина баён қилиш китобидир, холос».

Олим ҳиндларнинг афсона ва ривоятларини чуқур ўрганади-ки, асрлар оша келаётган қадимги илм-фан ақидаларини фольклор орқали билиб олиш мумкин эди, шу туфайли тарихий воқеаларни, илмий масалаларни ўз китобида атрофлича таҳлил этади. Шу йўсин географик номларнинг ўзгариб туриши ҳақида бундай деб ёзади:

«Тили бошқа бўлган халқларнинг ерли халққа ҳукмронлик қила бошлаши билан номлар тезроқ ўзгаради. Кўпинча тиллари (бошқа халқ) у сўзларни келиштириб айта олмай, қабул қилади (натижада ўша) исмларнинг маънолари ўзгариб, шу кўйича, юнонлар одати сингари, ўз тилларига киради».

Беруний яна давом этиб, юқоридаги фикрига далил сифатида Тошкент исмини араблар ўзгартириб юборганини келтиради: «Тош сўзи,— дейди Беруний,— асли туркча исм бўлиб, Шош кўринишини олган. Тошкент — тошли қишлоқ демакдир. Жуғрофия китобида у «Бурж ал Ҳижора» («Тош қалъа») деб номланган».

«Ҳиндистон» асарида олим Ернинг тузилиши, унинг одамлар яшайдиган қисми ва денгизлар ҳақида атрофлича фикр юритиб, уқёнус (океан)нинг нариги томонида қуруқлик борлигини башорат қилиб ёзади:

«— Ернинг одамлар яшайдиган қисмини шундай тасаввур қил: шу қисми Ернинг шимолий ярмида бўлиб, бу эса ярмининг ярмини ташкил этади. Демак, Ернинг тўртдан бир қисмида одамлар яшайди.

Шу қисмни муҳит деб аталадиган денгиз ғарб ва шарқ томондан ўраб туради. Юнонлар бу денгизнинг ўз вилоятлари бўлган ғарбга ёндош қисмини уқёнус (океан) деб атайдилар. Бу денгиз Ернинг шу қисми билан ўзининг нариги томонида бўлиши мумкин бўлган қуруқлик ёки одамлар яшайдиган қитъа орасини ғарб ва шарқ томонларидан ажратиб туради. Ҳавонинг қоронғилиги, сувнинг қуюқлиги, йўлларнинг нотинчлиги, хавф-хатарнинг улуғлиги ва борилганда қайтиб келишлик йўқлигидан денгизнинг у томонига сафар қилинмайди. Шунинг учун илгариги одамлар денгиз ичига ва қирғоқларига у томонга юришга тўсқинлик қиладиган белгиларни ишлаб қўйганлар...».

Буюк Берунийнинг бу буюк заковатига «Тасанно, офарин!» демай иложимиз йўқ. Профессор Ҳамидулла Ҳасанов қайд этиб ўтганидек, Абу Райҳон Беруний Америка қитъаси кашф этилиши (1492 йил)дан роппа-роса 462 йил олдин ёзиб тугаллаган (1030 йил) «Ҳиндистон» асарида океаннинг нариги томонида одамлар яшайдиган қитъа борлигини башорат қилган эдики, буни файласуф шоиримиз Абдулла Орипов ўз шеърида Берунийдан 500 йиллар кейин Американи очган «Колумбда бор аламим маним» деб нидо этди.

Олим «Ҳиндистон» асарида нафақат Ер сайёрамизни, нафақат океан ортида катта қитъа борлигининг сир-асрорини, балки ҳатто бошқа сайёралар ҳақида ҳам аниқ фикрлар юритган, Ердан Ойгача ва планеталаргача бўлган масофалар жадвалини ҳамда самовий жисмлар диаметрлари ўлчамини келтирган. Берунийнинг ҳисоблашича, Ердан Ойгача бўлган ўртача масофа Ер радиусидан 46,9 марта, энг узоқ масофа эса 56 марта катта. Ҳозирги маълумотлар бўйича 56 эмас 60 ни ташкил этадики, орадаги фарқ жуда кам. Яна шу жадвалда Ой радиуси Ерникидан 3 марта кичик деб кўрсатилган, ҳозирги ҳисобларга кўра, салкам 4 марта кичикдир. Ҳозирги пайтда Веиеранинг диаметри Ерникидан сал кичикроқлиги аниқланган бўлса, Беруний жадвалида эса Венера катталиги жиҳатидан Ойга яқин деб кўрсатилган.

«Ҳиндистон»дек буюк бу асарни яратган Абу Райҳон Берунийнинг илм бобидаги ақл-заковатига офаринлар айтиш билан бирга, унинг кўп тилларни билганига яна таҳсин ўқиймиз. Академик И. Ю. Крачковский Берунийнинг санскрит, грек, иброний, сурёний тилларда ўқиб, ўзига керакли нарсаларни араб ҳарфи билан ёза олганини алоҳида таъкидлайди ва Беруний қизиққан соҳаларни санаб чиқишдан кўра, қизиқмаган соҳаларини санаб чиқиш осонроқ, дейди. Академик В. Р. Розен «Ҳиндистон» асари ҳақида гапириб: «Шарқу Ғарбнинг қадимги ва ўрта асрдаги бутун илмий адабиёти орасида бунга тенг келадиган асар йўқ» деб таъриф беради.

Абу Райҳон Берунийнинг биз қисқача баён қилган «Ҳиндистон» асари 1965 йилда Ўзбекистон ССР «Фан» нашриётида чоп этилди. Уни арабчадан А. Расулев, Ю. Ҳакимжонов ва Ғ. Жалоловлар таржима қилишган. Изоҳларни тузган ва сўз бошини ёзган шарқшунос олим Абдусодиқ Ирисов бир иборасида Берунийнинг «Ҳиндистон» китобини «Гавҳарлар тўла дарёдир» деб таърифлаган. Ушбу сатрлар муаллифи шу иборани «Бир асар тарихи»га сарлавҳа қилиб оқшомхонларга ҳавола этдики, бу шарқшунос олимларимизнинг заҳматли меҳнатларига таъзим бажо бўлсин.

Тўлқин РАСУЛЕВ.

⊙ СУРАТЛАРДА: Абу Райҳон Беруний. «Фан» нашриёти чоп этган «Танланган асарлар»нинг II томи — «Ҳиндистон», 1965 йил.

Нола

Қатра

Негадир йигит рўпарасида ўтирган қизнинг кўзлари сўлғин. Назаримда у ҳам йигитнинг дардини сезгандек. Ён-атрофда шўх алёрга рақсга тушаётган ёшларнинг гулгун чеҳраларини кўриб, кишининг ҳаваси келади. Тўрда ўтирган келин-куёв шаънига айтилаётган табрик сўзларининг чеки йўқ. Кимдир уларга бахт тиласа, кимдир қўша-қўша фарзанд кўришларига тилакдош бўляпти. Хуллас, ён-атрофда катта байрам. Йигитнинг қалбида ғам-алам, бир сўз билан айтганда аза. Бу кун унинг кўзида ёш бўлмаса ҳам, қалбидан тўкилаётган ёшлар бамисоли шилдираб оқаётган ариқни эслатарди. Эҳ... «Кимга тўй, кимга аза» деб шуни айтсалар керак-да. Йигит рўпарасида ўтирган қизга қаради. Қиз кўзларини бир нуқтага қадаганча, чуқур хаёлга толган. Балки унинг ҳам дарди бордир, балки бетобдир.

— Яхши қиз, бетобмисиз,— деб сўради йигит сабри чидамай.

Қиз йигитга қарагандагина, унинг кўзларидаги ёшни кўрди. У гапиролмай «йўқ» дегандек бош ирғиди. Сўнг юзига тушиб турган қоп-қора сочларини йиғди. Оғир хўрсиниб, пиёладаги ичимликдан ҳўплади.

Йигит қиздан кўзини узолмасди. «Бу гўзал қизнинг қалбини нима титратган бўлиши мумкин», дерди ўзига-ўзи.

Даврани тўлдириб рақсга тушаётган ёшлар ораларига кириб келаётган келин-куёвга йўл очишди. Оппоқ, ҳарир кўйлак майин эсаётган сабодан хиёл кўтарилар, ён-атрофдаги қий-чув ҳеч тинмасди. Қўлларини ажабтовур ўйнатаётган куёв «қойил қилдимми» дегандек атрофга олазарак қарайди. Бирдан унинг кўзи қиз билан йигит томон қадалди-ю, тезгина орқасини ўгириб олди. Бунинг сабабини йигит тушунмади. Балки Наргиза у ҳақида куёвга айтгандир. Узларига аталган жойда ўтиришганда, улар томонга тез-тез қараб қўйишаётганди, назарида. Балки рашк қилаётгандир...

Қиз ҳамон ерга қараб ўтирарди. Йигитнинг бир кўнгли даст туриб уни ўйинга тортмоқчи куёвга ва Наргизга аччиқ қилмоқчи ҳам бўлди. Лекин бу шаштидан қайтди. Чунки қаршисидаги қизнинг нима учун бу аҳволда ўтирганига ақли бовар қилмасди.

Қуёш аста-секин тоғ ортига яширина бошлади. Қиз ҳамон ўша алпозда ўтирарди. «Балки бирон яқини оғир аҳволдамикин» деб ўйлади йигит. «Йўғ-э, — деди яна. — У ҳолда нимага тўйга келди». Нима бўлса бўлди. Ундан сўрайди.

— Кечирасиз, яхши қиз, исмингиз нима?— деб сўради жилмайишга ҳаракат қилиб.

У йигитга қараб:

— Раъно,— деб жавоб қилди қалтироқ овозда.

Йигит яна нима дейишини билмай жим қолди. Ўйин-кулги авжида.

Йигит Наргизани ўйлай бошлади. Наҳот у хиёбонда айтган эҳтиросли сўзларини яна бошқа бировга қайтаришдан ор қилмаса. Эҳ, нима бўлганда ҳам унинг бугун висол оқшоми. Буларни ўйлашдан энди ҳожат йўқ.

— Нимага хомуш ўтирибсиз? — деган овоз йигитнинг хаёлини бўлди.

— Тўғрисини айтсам ишонмасангиз керак,— деди йигит дадил.

— Нимага энди? Киши бирбирига ишонч кўзи ила қараши керак,— деди Раъно.

— Биласизми?.. Нима десам бўлади? Бугун мен севгилимни турмушга беряпман,— деди-да, келин тарафга боқди. — Келинлик либоси бирам ярашипти. Йигит ҳам чакки эмас экан. Майли бахтли бўлишсин.

— Мен ҳам...

Бу сўздан йигит ҳайрон бўлди. Қизга қаради. Кўзида тўлиб турган ёш худди ҳозир ёғадиган шашқатор ёмғир томчиларига ўхшарди.

— Мен ҳам севгилимнинг тўйидаман, — деди қиз ва куёв тарафга боқди. — Доимо чеҳрангда мана шундай шодлик бўлсин. Бахтли бўл!

Бу суҳбатнинг гувоҳи бўлдим. Ўша топда бу икки ёш қалб нолалари бирлашиб мунгли наво таратаётганга ўхшарди, назаримда. Қалблардан отилиб чиқаётган бу нолаларни кимдир эшитди, кимдир эшитса ҳам парво қилмади. Лекин бу қалблар тўрда ўтирган икки ёшга бахт тилашдан ўзга чора топишолмади, сабаби тўрда ҳам икки қалб эгаси, майин наво ижодкорлари савлат тўкиб ўтиришарди.

Дилшод ЖАЛОЛОВ.

Турфа олам

ИТ ҚУЁН БОЛАЛАРИНИ ҚУТҚАРДИ

Кунлардан бир кун қуён овига чиққан қозонлик овчи Димитар Маников содиқ дўсти — Эльза лақабли итининг маймунжон буталари олдида ҳушёр тортиб турганлигини сезиб қолди. Орадан бир дақиқа ўтар-ўтмас буталар орасидан бир қуён ўқдек отилиб чиқди. Милтиқ овози янгради. Ўлжани хўжайини пойига келтириб ташлаган Эльза кутилмаганда безовта бўла бошлади, сўнгра даб-дурустдан ўрмон ичига шўнғиб, ғойиб бўлди. Хўжайини уни орадан олти кун ўтганидан кейин... ўз ини олдидан топиб олди. Унинг ёнида уймалашиб ётган уч митти жонивор қуён болалари эканлигини таниган Димитар нақадар ҳайратда қолганини бир кўрсангиз эди. Ўз хўжайинини кўрган Эльза дик этиб ўрнидан турди, олдинги оёқларини унинг кўксига қўйиб, юзларига диққат билан тикилди — итнинг кўзлари қуёнчаларга раҳм қилишни илтижо қиларди. Овчи қуён болаларини авайлаб кўрпача устига ётқизиб қўйди.

Орадан бир ҳафта ўтар-ўтмас Эльзанинг ўзи тўрт кучукчанинг онаси бўлди.

ПАРҲЕЗНИНГ ҒАРОЙИБ УСУЛИ

Америкалик тадқиқотчилар озишнинг ўзига хос, ғаройиб усулини таклиф этишяпти. Иштаҳани чеклаш учун улар семиз кишиларнинг ошқозонига эркин сузувчи баллонни жойлаштирадилар. Бир кунда 800—1000 калориядан ортиқча овқат истеъмол қилмасликни кўзда тутувчи парҳезга қатъий риоя қилинган тақдирда бу чора семиз кишилар вазнининг сезиларли даражада камайишига олиб келади.

80 нафар семиз киши ана шундай даволаш усулининг олти ойлик курсини ўтагандан сўнг ўртача 40 фунтга, ўн ойлик даволанишдан кейин эса 76 фунтга (1 фунт 450 граммга тенг) озибди.

ШАҲАР ҲОКИМИ ВА ПОЛИЦИЯЧИ АЁЛ

Италиянинг шимолидаги мўъжазгина Бардолино курорт шаҳарчасини мана бир неча ойдан бери одатдан ташқари зиддият тинч қўймаяпти. Гап шундаки, шаҳар ҳокими Пьетро Мески маҳаллий полицияда хизмат қилувчи ягона аёл — Лючия Монтрезорнинг ишга... шим кийиб келишини қатъиян тақиқламоқда. Ўзининг бу қарорини синчков матбуот вакили полициячи аёл киши хизматга бошқа либосларни эмас, фақат юбка кийиб чиқиши лозим, деб ёзилган инструкция билан изоҳламоқда.

Хизмат вазифаси юзасидан тез-тез мотоциклда юришга тўғри келадиган 27 ёшли «тартиб посбони» ана шу талабни бажаришдан қатъиян бош тортди. Аммо бардолинолик бюрократ «мотоциклдан фойдаланиш фавқулодда ҳолатлар қаторига киради, шунинг учун кийиниш формасини бузиш учун ҳеч қандай асос бўла олмайди», деб маълум қилибди. Бардолино аҳолиси эса шаҳар ҳокими ўз қарорини бу қадар ўжарлик билан ҳимоя қилишининг сабабини ҳеч ўйлаб тушунолмаяпти. Эҳтимол у полициячининг ташқи қиёфаси шаҳарликларда «ҳадиксираш туйғуси»ни эмас, чинакам «ижобий ҳис-туйғулар» уйғотишини истаётгандир, деб тахмин қилишаяпти айрим бардолиноликлар...

Вейсенфельс (Галле округи. ГДР)даги янги «Шу-дизайн» корхонаси йил бошидан буён чиқазаётган замонавий оёқ кийимлар ана шундай кўринишда. Бу корхонада 2.600 киши меҳнат қилиб, моделларни оммавий ишлаб чиқариш, уларга ишлов бериш билан шуғулланади.

ТЕЛЕПРОГРАММАЛАР

5—11 сентябрь

Душанба — 5 сентябрь

МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 «Виктор Крохиннинг иккинчи имконияти». Бадиий фильм. 10.40 Янгиликлар. 10.50 Футбол шарҳи.

* * *

16.30 Янгиликлар. 16.40 «Қайта қуриш прожектори». 16.50 Пятигорск телевидение студиясининг программаси. 17.45 «Чарм тўп» клубининг соврини учун. 18.30 Мангуликка айланган лаҳза. 19.15 XIX партия конференцияси белгилаб берган йўлдан. «Бинокор». 19.45 Футбол шарҳи. 20.15 Ёзувчи Л. Н. Толстой туғилган куннинг 160 йиллигига. «Ёғду зулматда ҳам нур сочади». Телевизион спектакль премьераси. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Ёғду зулматда ҳам нур сочади». Телевизион спектаклнинг давоми. 23.30 «Дунё воқеалари». 23.40 «Музика ва биз».

МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.

Ўқув программаси

9.15 Ҳужжатли фильм. 9.35, 10.35 «Игорь полки ҳақида қисса» ва рус маданияти. 8-синф. 10.05 Итальян тили. 11.05 СПТУ ўқувчиларига. Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари. 11.35, 12.35 Астрономия 10-синф. 12.05 «Павловск ҳақида хотиралар». Ҳужжатли фильм. 13.05 Янгиликлар. 13.15 Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 13.35 «Умид ва таянч». Бадиий фильм, субтитр билан.

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 «Сочмалар, сочмалар...» Фильм-концерт. 19.15 «Рассом устахонасида». 19.30 «Совет Иттифоқига хизмат қиламан!». 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 «Халқаро панорама». 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Жонли планета». Ўн икки серияли ҳужжатли фильм. 7-серия. 23.10 «Тонгги почта». Музикали кўрсатув (такрор.).

ЎзТВ

15.00 «Кўл бўйида». Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар. 18.00 Янгиликлар. 18.15 Мультфильм. 18.20 Мактаб ўқувчилари учун, «Санъат ғунчалари» (такрор.). 18.50 «Нобудгарчиликка қарши қатъий курашамиз». 19.20 «Ёзувчи ва замон». 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «Чемоданча» Телефильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 Чолғу куйларидан концерт. 21.15 Долзарб интервью. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Қувноқлар ва зукколар...».

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 «Бойўғли овозидан чўчима». Бадиий фильм. 20.55 «Шаҳар юмушлари ва муаммолари». Гиёҳвандликка қарши кураш.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ

21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Азем». ВЛКСМнинг 70 йиллигига бағишланган миллий удумлар ва урф-одатлар телевизион фестивали. 23.15 «Йўл ҳақи». Бадиий фильм. (рус.).

Сешанба — 6 сентябрь

МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 Л. Н. Толстой. «Ёғду зулматда ҳам нур сочади». Телевизион спектакль. Танаффус пайтида (10.20) — Янгиликлар.

* * *

16.25 Янгиликлар. 16.35 «Беш йиллик: ишлар ва одамлар». 17.20 «Барбод этмаслик ҳуқуқи билан». Бадиий фильм. 18.35 «Чашмалар». 19.10 «Дунё воқеалари». 19.30 «Инсон ва қонун». 20.00 «Кинопублицистика: кеча, бугун, эртага». 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «С. Рахманиновнинг барча симфониялари». 23.25 «Каскадёр». 23.35 «Дунё воқеалари».

МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.

9.15 Ҳужжатли фильм. 9.35, 10.35 География. 7-синф. 10.05 Француз тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун. 11.05 Илмий-оммабоп фильм. 11.35, 12.35 Музика. 3-синф. 11.55 Илмий-оммабоп фильм. 12.05 Француз тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун. 12.55 Янгиликлар. 13.05 «Табиат билан ҳамжиҳатликда». 13.45 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Омега» варианти» Беш серияли телевизион бадиий фильм. 1-серия («Экран»).

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 «...16 ёшгача ва ундан катталар». 19.30 Ритмик гимнастика. 20.00 «Музикали киоск». 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Ҳаракат хавфсизлиги учун. 20.50 «Буревестник» ҳақида афсона». 1-кўрсатув. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Узоқ бахтли умр». Бадиий фильм.

ЎзТВ

15.00 «Жажжи йигит». Фильм-концерт. 15.30 Болалар учун театр. «Қўнғироқли ёлғончи». Й. Охунбобоев номли Ёш томошабинлар театрининг спектакли. 16.45 Адабиёт. М. Горький. «Она». 17.20 «Опера хонадонингизда». Ҳужжатли фильм. 17.30 Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари. 18.00 Янгиликлар. 18.10 «Чегарадаги отишма». Бадиий фильм. 19.20 «Яна бир бор СПИД ҳақида» (рус.). 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 Телефильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 Ўзбек куйларидан концерт. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Теримга шаймисиз, механизаторлар!». 22.55 «Санъат усталари». ЎзССР халқ артисти С. Хўжаев. 23.55 «Бугун оламда нима гап?».

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 «Комиссар Берлахнинг сўнгги иши». Бадиий фильм. 21.10 «Гигант қаерга кетаяпти?». Ҳужжатли фильм.

ДУШАНБА КЎРСАТАДИ

21.30 Москва. «Время. 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Тормоз панд берганда». Бадиий фильм. (рус.).

Чоршанба — 7 сентябрь

МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 Мультфильмлар. 9.35 «Чарм тўп» клубининг соврини учун. 10.20 Янгиликлар. 10.30 «Ҳайвонот оламида».

* * *

16.30 Янгиликлар. 16.45 «Қайта қуриш прожектори». 16.55 «Бразилия акварели». Кинопрограмма. 17.55 Шеърият лаҳзалари. 18.00 «Салом, музика!». 18.45 «Сибирь билан хайрлашув». 19.15 «Дунё воқеалари». 19.30 Катталар учун мультфильмлар. 19.55 Л. Кондиров шеърларига ёзилган қўшиқлар. 20.15 Музей ва кўргазма заллари бўйлаб. 21.20 «Қайта қуриш прожектори». 21.30 «Время». .22.05 Футбол. Европа кубоклари. «Тракия» (Болгария)—«Динамо» (Минск). Болгариядан олиб кўрсатилади. «Днепр» (Днепропетровск) — «Бордо» (Франция). Днепропетровскдан олиб кўрсатилади. 24.00 «Дунё воқеалари». 00.10 «С. Рахманиновнинг барча симфониялари».

МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.

Ўқув программаси

9.15 Ҳужжатли фильм. 9.35, 10.35 Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари. 10-синф. 10.05 Немис тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун. 11.05 Илмий-оммабоп фильм. 11.35, 12.35 Биология. 9-синф. 12.05 Немис тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун. 13.05 «Болаларимиз учун уй». Беш серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 1 ва 2-сериялар. 14.50 Янгиликлар. 15.00 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Омега» варианти». 2-серия.

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 Агар соғлом бўлай десанг. «Нафас олиш ва даволаш гимнастикаси». 19.00 «Қишлоқ янгиликлари». 20.00 П. И. Чайковский номли халқаро конкурс лауреатлари. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 «Буревестник» ҳақида афсона». 2-кўрсатув. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Болаларимиз учун уй». Беш серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 1 ва 2-сериялар. 00.05 Янгиликлар.

ЎзТВ

15.00 «Беринг ва унинг дўстлари ҳақида қисса». Бадиий фильм. 16.30 «Олмос қирраси». Телефильм. 16.45 Зоология. Ўргимчаксимонлар. 17.20 Телефильм. 17.30 ЎзССР тарихи. Ўзбекистон урушдан олдинги йилларда (1937—1941 йиллар). 18.00 Янгиликлар. 18.15 «Сеҳрли сандиқ». Қўғирчоқ фильм. 18.25 Мактаб ўқувчилари учун. «Пионерлар мамлакатида» (рус.). 19.20 «Тил—маданият кўзгуси». 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 Телефильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 Уйғур куйларидан концерт. 21.20 Москва. «Время». 22.05 «Қайта қуриш: муаммо ва ечимлар». Кўрсатувда Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министри С. М. Баҳромов иштирок этади. 23.05 Телефильм.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 Телефильмлар. 20.30 «Беш йиллик: ишлар ва одамлар». Тошкент областининг уй-жой программаси.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ

21.20 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 21.30 Москва. «Время». 22.05 «Озуқа—88». 22.15 Хроникал-ҳужжатли фильм (рус.).

Пайшанба — 8 сентябрь

МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 Футбол. Европа кубоклари. Танаффус пайтида (9.55) —Янгиликлар.

* * *

16.30 Янгиликлар. 16.45 «Қайта қуриш прожектори». 16.55 КХДР ҳақида кинопрограмма. 17.40 «... 16 ёшгача ва ундан катталар». 18.25 «Музикали хазина». 19.10 «Дунё воқеалари». 19.30 Футбол. Европа кубоклари. «Спартак» (Москва) — «Гленторам» (Шимолий Ирландия) 2-тайм. 20.20 «Жальгирис» (Вильнюс) — «Аустрия» (Австрия). 2-тайм. 21.10 «Боратс» (Югославия) — «Металлист» (Харьков). 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Халқаро конкурс лауреатлари Л. Зильберштейн чалади (фортепьяно). 22.30 «Резонанс», Европа уйини қандай қуриш керак? 23.45 Халқ куйлари. 24.00 «Дунё воқеалари».

МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.

9.15 Ҳужжатли фильм. 9.35, 10.35 Табиатшунослик. 3-синф. 10.05 Испан тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун. 11.05 Илмий-оммабоп фильмлар. 11.35, 12.35 Биология. 7-синф. 12.05 Испан тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун. 13.05 «Болаларимиз учун уй». Беш серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 3 ва 4-сериялар. 15.05 Янгиликлар. 15.15 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Омега» варианти». 3-серия.

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 Агар соғлом бўлай десанг. 19.00 «Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун». 20.00 Ритмик гимнастика. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 «Буревестник» ҳақида афсона». 3-кўрсатув. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Болаларимиз учун уй». Беш серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 3 ва 4-сериялар.

ЎзТВ

15.00 «Раис ўғли». Бадиий фильм. 16.25 Истеъфодаги ишчиларни излаймиз. Белоруссия телевидениесининг биргаликдаги кўрсатуви (рус. такрор.). 17.30 ЎзССР тарихи. Ўзбекистон урушдан олдинги йилларда (1937—1941 йиллар), (рус.). 18.00 Янгиликлар. 18.15 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Ёшларнинг зарбдор меҳнатлари». 18.45 «Агросаноат: тажриба ва муаммолар». 19.15 «Ижод саҳифалари». Л. Н. Толстой туғилган куннинг 160 йиллигига. 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «Олти ёшлилар ўқишмоқда». Телефильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 «Қизлар гулдастаси». Концерт. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Футбол бўйича СССР чемпионати. «Пахтакор» — «Заря» (Ворошиловград). 2-тайм. «Пахтакор» Марказий стадионидан трансляция пайтида ёзиб олинган. 23.00 «Ретро». Экранда — «Ўзбекфильм» студиясининг фильмлари. «Ленин йўлланмаси билан» (1957 йил, рус.). 00.35 Кўрсатувлар программаси.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 «Дала ҳовли юмушлари» (такрор). 20.00 «Театр воқеалари». Телефильм. 20.45 Реклама. 20.55 «Транспорт ва йўловчи».

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ

21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Эҳтиросли интервью. 22.25 «Плюмбум ёки хатарли ўйин». Бадиий фильм (рус.).

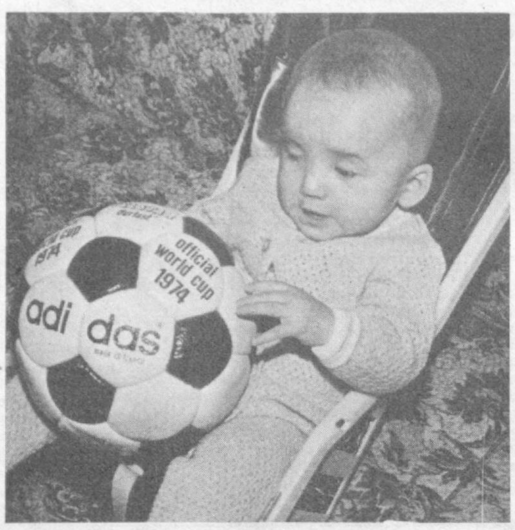

Илк танишув.

М. Назаров фотоси.

Лофчи Ҳасан

Бир лофчи бор. Невараси югуриб келди-да, ойисига деди:

— Лоф-бобом келаяптилар, ана, у!

Уни эшитиб қолган Ҳасан ака кулворди. Опичиб ўпдида:

— Нималар деяпсан оппоғим, ана холос!

Ҳасан акани танийсизми? Маҳалланинг ўзида лоф эмас, бешта Ҳасан деганлар бор экан. Ҳайрон бўлмай Ҳасан-лоф, деса ҳамма танийди. Тўй-маъракаларда катта ош дамлайди, ошпазлик — касби-кори. Қариялар чойхонада гапни олиб қочса «Яша, лоф!» деб қўйишади. Бунақаларнинг бори яхши. У бор жойда кулгу жаранглайди. Гаплари лоф бўлсаям керагини ўзингиз ҳақиқатга айлантириб олсангиз ажабмас.

У айтадики:

— Бир йили Сирдарё бўйидаги тўқайзорга тарвуз экувдим, шунақанги тарвузмисан-тарвуз бўлди-ки, тарсиллаб тўрлаб кетибди. Кузда уни иккига зўрға арралаб бўлдик, бир палласини бир аравага, иккинчи палласини иккинчи аравага ўн кишилашиб ортдик-да. уйга олиб келибмиз, қаранг. Беш йил бўлаяптими, ҳалиям бола-чақа билан босиб еб ётибмиз. Лекин турган-битгани ғирт дори.

Анвар МИРЗАЕВ.

Келинг, бир кулишайлик

Хандалар

КЕЧИРИМ СЎРАШ

Боғчадан келаётган Юлғичевнинг ўғли Олғирбой уйга ҳовлиқиб кирди:

— Дада, кўчада чопиб келаётган эдим, қўшнимиз Саксон отага урилиб кетдим.

— Кечирим сўрадингми!

— Йўқ.

— Бор, дарров уйларига кириб кечирим сўраб чиқ.

Олғирбой Саксон ота ҳузурига бориб:

— Дадам айтдилар, кечириминигизни берар эмишсиз, — деди.

ЖУФТАКНИ РОСТЛАШ

— Қодир, партада лаганбардордек эгилма, кексалардек букилма, тўғри, қаддингни ростлаб ўтир, — деди дарс вақтида ўқитувчи.

— У қаддини эмас, жуфтакни ростлашга ўрганган, — жавоб берди синфдошларидан бири.

Убайдулла АБДУЛЛАЕВ, ўқитувчи.

Дам олиш соатларида

«Ёз неъматлари» чайнворди

1. Палакда етиладиган сабзавот. 2. Эртапишар ҳўл мева. 3. Таъми аччиқ, ҳосили паллали сабзавот. 4. Сершира, маҳаллий ўрик нави. 5. Таъми нордон, данакли мева. 6. Ҳушхўр ҳўл мева. 7. Майизбоп узум нави. 8. Шифобахш ҳўл мева. 9. Энг кўп етиштириладиган йирик полиз экини. 10. Сариқ ва йирик мевали шафтоли нави. 11. Полиз экини ҳосили. 12. Нок навларидан бири. 13. Урик нави. 14. Энг кўп истеъмол қилинадиган илдизмевали сабзавот. 15. Эртапишар, тўрлама, қуврак қовун нави. 16. Майда, нордонроқ, ҳосилидан мураббо тайёрланадиган резавор мева. 17. Серуруғ хушхўр ҳўл мева. 18. Ошкўк учун экиладиган хушбўй манзарали ўсимлик. 19. Меваси шифобахш, раъногуллардан бири.

Тузувчи: Фозилжон ОРИПОВ.

Редактор Т. М. ҚОЗОҚБОЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММАЛАР

Жума — 9 сентябрь

МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 Мультфильмлар. 9.35 Л. Н. Толстой туғилган куннинг 160 йиллигига бағишланган ҳужжатли фильмлар: «Ясная Полянада», «Лев Толстой Қримда». 10.15 Янгиликлар. 10.25 Халқ куйлари.

* * *

16.30 Янгиликлар. 16.40 «Қайта қуриш прожектори». 16.20 Ленинград телевидениесининг программаси. 17.35 «Қудуқ». Мультфильм премьераси. 17.45 Болгария телевидениесининг программаси. 18.45 «Сиз яратган боғ». 19.15 «Дунё воқеалари». 19.35 Актуал объектив. «Куппа-кундузи». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 20.05 «Рақс тушишни ўрган». Бадиий фильм. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Л. Н. Толстой туғилган куннинг 160 йиллигига. «Ясная Поляна қўшиқлари». 22.50 «Нигоҳ». Тунги информацион-музикали программа.

МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.

Ўқув программаси

9.15 Ҳужжатли фильм. 9.35, 10.45 Адабиёт, 4-синф. 9.55 «Суздаль». Илмий-оммабоп фильм. 10.05 Инглиз тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун. 10.35 «Кара-баг». Илмий-оммабоп фильм. 11.05 СПТУ ўқувчиларига. Астрономия. Астрономиянинг асосий методлари. 11.35, 12.35 Рус қиссаларининг қаҳрамонлари. 5-синф. 12.05 Инглиз тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун. 13.05 «Болаларимиз учун уй». Беш серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 5-серия. 14.05 Янгиликлар. 14.15 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Омега» варианти». 4 ва 5-сериялар.

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 «Рассом устахонасида». Г. Шишкин. 19.00 «Л. Н. Толстой. Сўнгги кунлари». Кўрсатувни филология фанлари доктори В. Я. Лакшин олиб боради. 20.00 Агар соғлом бўлай десанг. 20.15 Грузия Давлат филармонияси «Колхети» фольклор ансамбли ижро этади. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 СССР халқ артисти А. Соловьяненко концерти. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Болаларимиз учун уй». Беш серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 5-серия. 23.15 Хоккей. СССР чемпионати. «Динамо» (Рига) — «Динамо» (Москва).

ЎзТВ

15.00 Ҳужжатли фильмлар. 16.00 «Қўрғон жавоб беради». Бадиий фильм. 17.30 Физика. Электродинамиканинг асосий қонунлари ва уларнинг техникада қўлланилиши. 18.00 Янгиликлар. 18.15 «Ким кучли?» Мультфильм. 18.25 «Касблар ҳақида ҳикоялар». 19.00 ВЛКСМ 70 йиллигига. «Ёшлик» студияси кўрсатади. 19.35 Омон Мухтор. «Инсон қудрати». Телекомпозиция. 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотининг лауреати Ф. Шукурова чалади. 20.30 «Ахборот». 20.50 «Аму наволари». Г. Матёқубова ва К. Раҳмонов иштирокида музикали программа .21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Аниқлик ва ҳужумкорлик учун». «Кўргазмали агитация ва сиёсий плакат қайта қуриш хизматида». 23.45 «Рақснинг мафтункор онлари». ЎзССРда хизмат кўрсатган артист З. Давлатмуродова. 00.40 Кўрсатувлар программаси.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 «Спорт кинопанорамаси» (такрор). 20.30 «Зося». Бадиий фильм (СССР—Польша).

ДУШАНБА КЎРСАТАДИ

21.30 Москва. «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Ранда». Танқидий тележурнал. 22.55 «Тирик қолишга ҳаракат қилгин». Бадиий фильм (рус.).

Шанба — 10 сентябрь

МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 «Дашт тароналари». Элистадан кўрсатилади. 9.30 «Нега ва нима учун?». Болалар учун кўрсатув. 10.00 «Начдив Азин». Ҳужжатли фильм. «Улар биринчилардан эдилар» туркумидан. 10.30 Ҳаракат хавфсизлиги учун. 11.00 Болгария бадиий ҳаваскорларининг концерти. 11.20 «Социализм мамлакатларида». Тележурнал. 11.50 «Ҳайвонот оламида». 12.50 «Ҳамма учун ва ҳар бир кищи учун». Кооперация ҳақида хат. 13.20 Детектив ўйин. «Хатларингизга жавоб берамиз». 14.00 «Қайта қуриш маданияти». Ноширлар ва китоблар. 15.00 «Дунё воқеалари». 15.20 ВЛКСМ 70 йиллигига. «Москва бўйлаб бораман». Бадиий фильм («Мосфильм»). 16.35 «Усталар орасида бир кун». Халқаро фольклор фестивалида иштирок этган халқ усталари ҳақида. 17.05 Халқаро программа. 18.05 1988 йил қўшиқлари. 19.00 МТ экранида биринчи марта. «Бориб, ўз кўзинг билан кўр». Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори».

Шанба оқшомида

22.15 Эстония ССР да хизмат кўрсатган артист Я. Иола иштирокида музикали программа. 23.30 Янгиликлар. 23.35 «Монтаж». Телефельетон.

МТ II

8.30 Эрталабки гимнастика.

«Тафаккур» программаси

8.45 «Истиқбол». Телекўрсатув. ГДР телевидениесининг илмий-оммабоп программалари. «Тош асридан компьютергача». 9.25 Реклама. 9.35 «Телевизион театр абонементи». А. М. Горький. «Душманлар», «Чорбоғчилар». 10.35 Реклама. 10.40 «Қайта қуриш ва ҳуқуқ». Ички ишлар министрлиги органларининг ишини такомиллаштириш ҳақида. 10.55 «Здоровье»: «Босим қандай ўлчанади», «Қушдек енгил бўлинг», «Кўчма поликлиника», «Ясси оёқ ҳақида», «Чекиш — юрак-қон-томир касалликларини келтириб чиқарувчи восита». 11.40 Реклама. 11.45 Илмий-оммабоп фильм. 11.55 Реклама. 12.05 «Дин ва жамият». Давлат дин ва атеизм музейининг фаолияти ва муаммолари ҳақида. 12.35 Реклама. 12.40 «Йил фасллари». Сентябрь. 13.40 Реклама. 13.45 «Борок. Николай Морозовга...». Революционер, шоир, олим Николай Александрович Морозовнинг ҳаёти ва фаолияти тўғрисида илмий-оммабоп фильм. 14.00 «Уй академияси». Этикет. Турмуш маданияти. 14.30 «Мўъжизасиз мўъжизалар». 15.30 «Труд» газетаси соврини учун рақс коллективларининг конкурси. 16.05 «Биз билан бирга, худди биздек, биздан ҳам яхшироқ бажар». 17.05 «Мафтункор лаҳзалар». Бадиий фильм, субтитр билан. 18.30 «Федя Зайцев». Мультфильм. 18.50 Ҳужжатли фильм. 19.40 Гитара янграйди. П. ва А. Иванниковлар чалади. 20.10 «Давр тақозоси» ҳужжатли фильмининг премьераси. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.50 «Сизни Москва Кремли комендатурасининг намунали кўргазмали оркестри таклиф этади». 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Тўмарис». Телевизион бадиий фильм премьераси. 23.25 Янгиликлар. 23.30 Хоккей. СССР чемпионати. «Спартак» — «Крылья Советов». 2 ва 3-даврлар.

ЎзТВ

9.00 «Ассалому алайкум».

* * *

10.30 «Шанба экрани». Кинопрограмма. 11.00 «Даволаш физкультураси». 11.10 «Биз қандай дам оламиз». 11.40 Спорт программаси. 12.50 «Эртаклар оламида». Кинокўрсатув. 13.20 Телевизион миниатюралар театри (такрор). 14.30 «Протоколда нималар бор?». 15.00 «Замандас». Қишлоқ хўжалик ходимлари учун программа (қозоқ тилида). 16.00 «Оталар чойхонаси — кулги кошонаси». Музикали программа.

* * *

17.45 Кўрсатувлар программаси. 17.50 Мультфильмлар. 18.15 Ўсмирлар учун. «Тенгдошлар». 19.00 «Хотира» туркумидан. Т. Алимов ижоди. 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «Лада» раллиси». Телефильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 Ўзбекистон санъат усталари ва ижрочи ёшларининг концерти. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Тўйлар муборак». Кинокомедия («Ўзбекфильм»). 23.20 «Саккизинчидан сўнг». Ҳужжатли фильм премьераси («Ўзкинохроника»). 23.40 Кўрсатувлар программаси.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА ДУШАНБА КЎРСАТАДИ:

17.45 Кўрсатувлар программаси. 17.50 Домулло Азизов номли Ленинобод область пионер ва ўқувчилар уйи коллективининг концерти. 18.20 Чим устида хоккей бўйича Тожикистон ССР чемпионати. Эркаклар. Душанба — 2—Ленинобод командалари. 19.00 «Новости». 19.15 «Инсон. Автомобиль. Йўл». 20.00 «Ахбор». 20.15 «Ижод саҳифалари». Б. Собир. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Ортиқча бўлиш». Бадиий фильм (рус.).

Якшанба — 11 сентябрь

ТАНКЧИЛАР КУНИ
ХАЛҚАРО ФАШИЗМ ҚУРБОНЛАРИ ХОТИРАСИ КУНИ

МТ I

8.30 Янгиликлар. 8.45 Ритмик гимнастика. 9.30 «Хатинь». Телевизион ҳужжатли фильм. 9.40 Г. Свиридов. «Кичик триптих». 9.50 «Спортлото» тиражи. 10.00 «Будильник». Куйбишевдан кўрсатилади. 10.30 «Совет Иттифоқига хизмат қиламан!» 11.30 «Тонгги почта». Музикали кўрсатув. 12.00 «Қишлоқ янгиликлари». 13.00 «Музикали киоск». 14.15 «Бугун — Танкчилар куни». СССР Қуролли Кучлари қуруқликдаги қўшинлар Бош қўмондони, армия генерали; Совет Иттифоқи Қаҳрамони Е. Ф. Ивановский сўзи. 14.30 «Саёҳатчилар клуби». Телевикторина: сиз Москвани биласизми? 15.30 Ёш томошабин театри. Телевизион спектакль премьераси. 1-қисм. — «Топишмоқ». 2-қисм —«Жавоб топиш», В. Каверин повести асосида. 17.30 «Жонли планета». Ўн икки серияли ҳужжатли фильм премьераси 9-серия — «Қуруқлик ва денгиз аро» (Буюк Британия). 18.30 «Халқаро панорама».

Якшанба кинозали

19.15 Мультфильмлар. 20.00 «Қора ёй». Бадиий фильм («Мосфильм»). 21.30 «Время». 22.05 «С. Рахманиновнинг барча симфониялари». Учинчи симфония. 23.10 Ҳужжатли фильмлар премьераси.

МТ II

8.30 Зарядкага сафланинг!

«Тафаккур» программаси

8.45 Совет поэзияси. Ян Райнис лирикаси. 9.45 «Эрудит». Илмий-оммабоп фильмлар: «Атмосфера бўронларининг сирлари», «Физиклар яшил лабиринтда». Ўсимликларнинг фото нафаси ҳақида, «Инсон қуёши», Плазмалар физикасининг пайдо бўлиши ҳақида. 10.40 «Портретлар». И. С. Тургенев. Ҳаёти ва ижоди саҳифалари. 11.30 Иқтисодий билимлар асослари. 12.00 Рус тили. А. Н. Островский пьесаларининг тили ҳақида. 12.30 Фан: назария, тажриба, практика. 13.00 Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 13.10 Телевизион музикали абонемент. «Мадригал» камер хори (Филиппин). 14.10 «Монрепо». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Ленинград). 14.30 «Саёҳатчилар клуби». 15.30 «Камбатлар». Телевизион бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 17.40 Ҳужжатли фильмлар экрани.18.40 Мультфильмлар. 19.10 Танкчиларнинг Останкинода санъат усталари билан учрашуви (телетомошабинларнинг талабларига биноан такрорланади). 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Ҳаракат хавфсизлиги учун. 20.50 «Ватаннинг қадрдон кишилари» туркумидан ҳужжатли фильм премьераси. 21.30 «Время». «Омад кулиб боққач...» Телевизион бадиий фильм премьераси.

ЎзТВ

9.00 «Ассалому алайкум».

10.30 «Биргаликда куйлаймиз». Ғ. Қодиров, А. Пўлат. «Комсомол» (такрор.). 11.00 «Ёш спортчи мактаби». 11.40 «Дўстларимиз тароналари». Арманистон санъат усталарининг концерти (рус.). 12.10 «Экран табассуми». Кинокўрсатув. 12.50 «Инсон ва табиат». Ўтмишга бир назар (рус.). 13.20 Мактаб ўқувчилари учун. «Қувноқ стартлар». 14.20 А. Дюма. «Ниль минораси». А. Островский номли Тошкент театр ва рассомлик санъати институти студентларининг диплом спектакли. 16.00 Андижон область театр солистларининг концерти. 16.30 Реклама.

* * *

17.30 Кўрсатувлар программаси. 17.35 Мактаб ўқувчилари учун. «Қўшиғим, жон қўшиғим». 18.15 «Ота-оналар университети». 18.45 «Пахтакор» мухлислари билан учрашади». 19.00 Футбол бўйича СССР чемпионати. «Пахтакор» — «Ростсельмаш» (Ростов-Дон). 2-тайм. «Пахтакор» Марказий стадионидан олиб кўрсатилади. 19.45 «Бугун — Танкчилар куни». 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «Ахборот». 20.50 Дала меҳнаткашлари учун концерт. 21.30 Москва. «Время». 22.05 СССР халқ артисти, СССР давлат ва Ҳамза номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотларининг лауреати М. Турғунбоева туғилган куннинг 75 йиллигига бағишланган юбилей кечаси.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

16.00 Кўрсатувлар программаси. 16.05 Қўғирчоқ мультфильм. 16.25 Реклама. 16.40 «Новинки» киноклуби. 18.00 Фильм-концерт. 18.30 Москва. «Халқаро панорама». 19.15 «Ҳамроҳ». Бадиий фильм (рус.). 20.35 Эстрада куйлари ва оҳанглари. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Телеспектакль.

ТОШКЕНТ оқшоми

Ўзбек ва рус тилларида мустақил равишда нашр этилади.

«Тошкент оқшоми»

(«Вечерний Ташкент») — орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: бўлимлар: партия турмуши ва пропаганда — 32-54-19; совет қурилиши ва халқ контроли — 32-54-34; саноат, транспорт ва алоқа — 33-08.74, 32-57-84; шаҳар хўжалиги, савдо ва маиший хизмат — 32-55-39, капитал қурилиши — 32-58.85; фан ва ўқув юртлари — 32-53.10; физкультура ва спорт, ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси — 32-55.32; маданият — 32-53-83; ахборот — 33-28-95; хатлар ва оммавий ишлар — 33.29-70; иллюстрация — 32-55-37; жамоатчилик редакцияси — 33-99-42, 32-53-66; «Ташкентская неделя» рекламалар иловаси — 32-56.84; эълонлар — 33-81-42.

Р—18113. Якшанбадан ташқари ҳар куни чиқади. Ички саҳифаларга 17.30 да қўл қўйилган. [График бўйича 17.00 да қўл қўйилиши лозим]. А. 2164. Тиражи —108.220 Индекс 64690. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10.